

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Miklič

Doživljanje sprememb moškosti pri mladi generaciji v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Urška Miklič

mentor: izr. prof. dr. Peter Stanovič

Doživljanje sprememb moškosti pri mladi generaciji v Sloveniji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Hvala družini, ki mi je ves čas nesebično stala ob strani,
prijateljem, ki so me bodrili, ko mi je zmanjkovalo motivacije,
vsem intervjuvancem, ki so si vzeli čas in mi pomagali pri raziskovanju,
ter nenazadnje mentorju, ki mi je pri pisanju diplome puščal prosto pot.

Doživljanje sprememb moškosti pri mladi generaciji v Sloveniji

Koncept moškosti se v obdobju postmoderne zaradi globalnih družbenih sprememb začne spreminjati. V največji meri je na spremembe vplivalo žensko feministično gibanje, ki se je zavzemalo za enakopravnost med spoloma. Moški so se zaradi spremenjenih vlog znotraj družine, intimnih razmerij in tudi na področju dela začeli odmikati od moškega kakršen je bil v tradicionalni družbi, pojavljati pa se je začel tudi koncept feminizirane moškosti. Hegemonska moškost kot je bila v tradicionalni družbi se v postmodernejši začne preobraziti, hkrati pa soobstaja več moškosti med katerimi moški lahko "izbirajo". V postmodernejši postanejo popularna dva trenda moškosti, in sicer "novi moški", ki nima problemov z izražanjem svojih čustev, ter na drugi strani tradicionalen moški oziroma na novo poimenovan "novi mladenič", ki ne izkazuje čustev in je odgovor na novega moškega. Glavni namen diplomskega dela je v teoretičnem delu predstaviti spremembe moškosti v postmodernejši družbi, v empiričnem delu pa s pomočjo poglobljenih intervjujev ugotoviti kako spremembe moškosti doživlja mlada generacija v Sloveniji.

Ključne besede: moškost, feminizacija, novi moški, novi mladenič, postmoderna.

Perception of changes in masculinity among young generation in Slovenia

The concept of masculinity has started to change in the postmodern period on account of global social change. Feminist movement advocating gender equality had the most significant influence on the changes. The changing family roles, intimate relationships and a different employment situation are prompting men to become different from the men in the traditional society. Moreover, the concept of feminised masculinity has become more visible. In the postmodern period, hegemonic masculinity as it was in the traditional society has been changing, while men can "choose" between several coexisting types of masculinity. Two trends of masculinity are now popular, namely the "new man", who can easily express his feelings, and his counterpoint, the "new lad", who is traditional, does not express his feelings, and represents a reaction to the new man. The purpose of the thesis is to provide a theoretical background of the changes in masculinity within the postmodern society and conduct an empirical research based on in-depth interviews to determine how the young generation in Slovenia experiences the changes in masculinity.

Keywords: masculinity, feminisation, new man, new lad, postmodernity.

KAZALO

1	UVOD.....	6
2	TEORETIČNI DEL.....	8
2.1	Moški in moškosti.....	8
2.2	Spremembe moškosti.....	10
2.2.1	Tradicionalna moškost.....	12
2.2.2	Moškost(i) v postmoderni družbi.....	13
2.3	Feminizacija moškosti.....	14
2.3.1	“Novi moški” in metroseksualci.....	16
2.3.2	“Novi mladenič” kot odgovor na “novega moškega”.....	17
2.4	Medijska reprezentacija moškosti.....	18
3	EMPIRIČNI DEL.....	19
3.1	Raziskovalna metoda.....	19
3.2	Potek izvajanja.....	20
3.3	Analiza intervjujev.....	21
3.3.1	Doživljanje sprememb moškosti pri mladih v Sloveniji.....	21
3.3.2	Moški pogled na feminizacijo moškosti.....	24
3.3.3	Ženski pogled na feminizacijo moškosti.....	25
3.3.4	Doživljanje prave moškosti.....	26
3.3.5	Doživljanje vloge medijev pri konstrukciji moškosti.....	27
3.4	Ugotovitve.....	29
4	SKLEP.....	31
5	LITERATURA.....	33
	PRILOGE.....	36
	Priloga A: Intervju, sogovornik Arne, 24 let.....	36
	Priloga B: Intervju, sogovornik Blaž, 25 let.....	37
	Priloga C: Intervju, sogovornik Božidar, 28 let.....	39
	Priloga Č: Intervju, sogovornik Dominik, 20 let.....	41
	Priloga D: Intervju, sogovornik Goran, 23 let.....	43
	Priloga E: Intervju, sogovornik Peter, 21 let.....	46
	Priloga F: Intervju, sogovornik Rok, 26 let.....	47
	Priloga G: Intervju, sogovornik Žiga, 24 let.....	49
	Priloga H: Intervju, sogovornica Katja Kaja, 22 let.....	50
	Priloga I: Intervju, sogovornica Laura, 25 let.....	52
	Priloga J: Intervju, sogovornica Maja, 24 let.....	54
	Priloga K: Intervju, sogovornica Mira, 30 let.....	55
	Priloga L: Intervju, sogovornica Nataša, 23 let.....	57
	Priloga M: Intervju, sogovornica Sara, 27 let.....	58
	Priloga N: Intervju, sogovornica Tereza, 22 let.....	59
	Priloga O: Intervju, sogovornica Urška, 23 let.....	61

1 UVOD

Moški in njihove moškosti so se v obdobju postmoderne zaradi globalnih družbenih sprememb začeli spreminjati. Prav zato so danes tematike, ki problematizirajo področje moškosti, postale zanimive za raziskovanje. Drugi val ženskega feminističnega gibanja, ki se je zavzemal za enakopravnost, je v največji meri povzročil, da so se moški v postmodernej družbi začeli razlikovati od moškega v tradicionalni družbi. V postmodernej družbi, ki je družba tveganja in neomejenih možnosti, so se preobrazile tako tradicionalne identitete kot tudi spolne vloge (Beck 2001). Moški so dobili povsem nove odgovornosti (v okviru družine), hkrati pa je bil spremenjen njihov status znotraj intimnih razmerij. Poleg tega so izgubili na sami moči, ker so ženske postajale vedno bolj vplivne na področju dela in politike. To so glavni razlogi, ki so povzročili, da se je sodobni moški oziroma postmodernej moški začel razlikovati od tradicionalnega moškega in hkrati posledično za pojav t.i. feminizirane moškosti.

Tudi v Sloveniji smo bili v zadnjih letih priče transformaciji moških, ki so postali bolj senzibilni, čustveni in se začeli odmikati od agresivnega, odločnega in močnega moškega. V okviru teh sprememb me je zanimalo, kako mlada generacija v Sloveniji doživlja te spremembe moškosti in ali obstajajo razlike v dojetanju teh sprememb med moškimi in ženskami.

Glavni namen diplomskega dela je v teoretičnem delu predstaviti, kako so se moškosti spreminjale, kakšne so v postmodernej družbi in kaj je pripeljalo do teh sprememb ter v empiričnem delu naloge ugotoviti oziroma raziskati, kako moški sami dojemajo svojo moškost in kako spremembe moškosti dojemajo ženske (osredotočila se bom na mlado generacijo v Sloveniji). Pri raziskovanju sta bili glavni vodili raziskovalni vprašanji: kako mlada generacija v Sloveniji dojema spremembe moškosti in ali obstajajo razlike v dojetanju sprememb moškosti med moškimi in ženskami.

V diplomskem delu sem tako najprej opisala, kaj moškost sploh je, kako se razlikuje biološki od družbenega spola in kateri je pomemben pri samem pojmovanju in

konstrukciji moškosti. V nadaljevanju sem se ukvarjala s “sprožilci”, ki so pripeljali do teh transformacij in s pomočjo literature preverila, katere družbene spremembe so k temu najbolj pripomogle. Da bi lahko sploh govorila o današnjih, postmodernih moškosti, pa je bilo potrebno tudi razložiti, kakšne moškosti so bile v moderni družbi. V okviru postmoderne družbe pa sem se ukvarjala predvsem z dekonstrukcijo hegemonске moškosti oziroma konstrukcijo nove hegemonске moškosti. V postmoderni sta popularna dva trenda moškosti. In sicer “novi moški”, ki nima problemov z izražanjem svojih čustev in se udeležuje v vzgoji otroka kot še nikoli poprej, ter na drugi strani tradicionalen moški oziroma na novo poimenovan “novi mladenič”, ki ne izkazuje čustev in je izjemno “možat”. Medtem ko novi moški reprezentira novo poglavje in je produkt modernosti, je na drugi strani tradicionalen močno povezan s tradicionalno družbo in njenimi vrednotami ter se je vrnil kot bumerang in zadal udarec feminizmu kot odgovor feminiziranim moškostim (Messner 1993, 724).

V empiričnem delu diplome sem izhajala iz šestnajstih intervjujev, ki sem jih opravila z osmimi ženskami in osmimi moškimi, starimi med 20 in 30 let. Na podlagi njihovih odgovorov sem podala ugotovitve in vpogled v to, kako mlada generacija doživlja spremembe moškosti in ali le-te sploh prepoznavajo ter kako se dojemanje razlikuje med moškimi in ženskami.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Moški in moškosti

Pri sami opredelitvi moškosti se je potrebno vprašati ali je moškost oziroma na drugi strani ženskost nekaj, kar je biološko determinirano in ustvarjeno "naravno" ali gre zgolj za družbeni konstrukt, ki je posledica prepletanja številnih družbenih in kulturnih dejavnikov. V angleškem jeziku se uporabljata dve različni oznaki za spol, in sicer *sex* ter *gender*, pri čemer se *sex* nanaša zgolj na biološki, prirojeni kategoriji: na moško in na žensko, pri katerih so pomembne telesne razlike (Švab 2002, 203); *gender* pa se nanaša na družbeno kategorijo, ki je človeška "iznajdba". *Gender* je torej v praksi institucija, ki strukturira družbene odnose in drži ter ponovno ustvarja vzorce, ki so pričakovani. Večina ljudi se popolnoma nauči živeti s temi pravili in pričakovanji ter jih doživljajo kot nekaj popolnoma normalnega (Barrett 2001, 78). Oziroma kot sta povedala West in Zimmerman, se človek nauči delovati v skladu s svojim spolom glede na vnaprej znana pričakovanja v družbi (v Barret 2001, 78).

Glede na to, da se biološko rodimo kot moški oziroma kot ženska (ali v določenih izjemnih primerih kot mešanica obojega), moškost pa se spreminja, le-ta torej ni prirojena, ampak je plod družbene konstrukcije. Tudi kritični sociologi poskušajo zavrniti idejo, da so moški in moškosti determinirani z genskim zapisom, ali pa določeni z nespremenljivimi biološkimi pogoji in faktorji. Vsak avtor na nek način želi zavreči darwinovsko razlago, po kateri je spol nekaj nespremenljivega in določenega (Whitehead in Barrett 2001, 10).

Švabova gre na tej točki še korak dlje in se sprašuje celo, kaj sploh je naravno v kontekstu človeškega, družbenega sveta. Pravi, da je namreč tudi biološki spol vedno že družbeno konstruiran, to kar pa razumemo kot naravno, je namreč vedno že družbena konstrukcija (Švab 2002, 204). Kakorkoli že, ne obstaja zgolj ena definicija naravnega, spolna identiteta pa je stvar reprezentacije. Biološke resnice, kot pravi Barker, tako ni moč spoznati izven kulturnih diskurzov, kar pomeni, da ni biološkega spola, ki ne bi bil družben (Barker 2000, 236).

Kot smo torej lahko ugotovili, koncept moškosti ni genetski instinkt, ampak je vgrajen v okvir družbenih praks, simbolov, diskurzov in ideologij, ki so povezane s

kategorijami moškega (Barrett 2001, 79). Prav v vseh družbah obstajajo določene kulturne predstave o spolu, vendar pa kljub temu ne poznajo vse družbe koncepta moškosti. V zahodni družbi moškost obstaja zgolj v primeru, da obstaja tudi druga kategorija oziroma protipol – torej ženskost, pri čemer je slednja kategorija v zgodovinskem vidiku veljala za nepopolno (Connell 2001 in 2012). Vendar pa tudi ta opredelitev ni tako črno-belo, saj je namreč pomembno, da družbeni spol razumemo in vidimo širše od tega in da ne gre le za zgolj bipolaren koncept moške ali ženske identitete (Sampath 2001, 330). Zdaj, ko smo definirali biološki in družbeni spol ter prišli do ugotovitev, da “naravno” oziroma “biološko“ v luči konstrukcije moškosti nima bistvene veze, lahko postopoma definiramo, kaj moškost torej sploh je.

Moškost opredeljuje tista vedenja, jezik in prakse, ki obstajajo v določeni kulturi in so običajno povezana z moškimi ter so tako kulturno definirana kot ne ženska. Moškost in moška vedenja niso preprost produkt genetskih znakov ali bioloških predispozicij (Whitehead in Barrett 2001, 16). Moškost bi lahko opisali torej kot nekaj, kar nekdo dela in ne kar nekdo ima. Odseva družbena in kulturna pričakovanja, po katerih naj bi moški deloval in se vedel. Vendar ne delujejo vsi moški na isti način. Primerno bi bilo reči, da moški delajo moškost na različne načine. V tej luči pridemo do spoznanja, da obstaja več različnih tipov moškosti in ne zgolj en univerzalen, tako da lahko zavržemo trditve, ki pravijo, da obstaja zgolj ena sama *hegemonska moškost* (Whitehead in Barrett 2001, 18–19). Hkrati pa ne obstaja zgolj ena moškost glede na čas (zgodovinsko) in prostor, temveč se le-ta nenehno spreminja (Švab 2002, 202).

Moškosti se spreminjajo okoli dominantnih diskurzov ali ideologij moškosti. (Whitehead in Barrett 2001, 15). MacInnes je imel popolnoma drugačen pogled, saj pravi, da moškost kot taka ne obstaja, kar pa ga dejansko zanima, pa je, pod kakšnimi zgodovinskimi okoliščinami so moški in ženske verjeli, da moškost obstaja, kakšne oblike je to verovanje prevzelo in kakšne posledice nosimo zaradi tega (MacInnes v Gills 2003, 38).

2.2 Spremembe moškosti

Spremembe pri moškostih niso niti arbitrarne niti naključne (Segal 1993, 101), ampak so del širših družbenih sprememb (Švab 2002, 207). Najbolj izrazito obdobje, ki je bistveno vplivalo na spremembe moškosti, so pozna šestdeseta in zgodnja sedemdeseta, ki jih je zaznamoval začetek modernega ženskega gibanja.

V turbulentnem času boja za človekove pravice, protestov, feminističnih šol, ki so podale kritiko na obstoječe razlike med družbenima spoloma, so feministična gibanja začela pospešeno vlagati energijo v izobraževanje žensk in iskanje enakopravnosti tako v delu kot politiki ter tudi znotraj doma (Lippa 2002, 45). Feminizem reprezenira ključni teoretski in praktično-politični vpliv na študije spolov. V luči zgodovine ga delimo na dva dela, in sicer prvi val in drugi val. Prvi sega vse tja do 19. stoletja, ko so se ženske borile za volilne pravice, medtem ko je za moje diplomsko delo bistvenega pomena drugi val (že zgoraj omenjeni). Slednji ima zametke ob izteku šestdesetih let, v zahodni kulturi, poznan pa je pod oznako *Women's Liberation Movement*. To je gibanje, ki je imelo jasne politične cilje, "preobraziti obstoječo moderno družbo, v kateri imajo ženske podrejen položaj" (Švab 2002, 199). Drugi val feminizma je razdeljen na tri časovna obdobja: 1. obdobje feminističnega esencializma (sedemdeseta leta), 2. obdobje obrata analitične pozornosti k spolni razliki (osemdeseta leta) ter 3. obdobje tematizacije novejših družbenih sprememb in razprave o postmodernizmu ter postmodernosti (devetdeseta leta). Za tretje obdobje, ki je bistveno tudi pri samih spremembah moškosti, Sjørup (v Švab 2002) ugotavlja, da so "spremembe v spolnih relacijah tako dramatične, da potrebujemo nove teorije spolov." V obdobju postmodernizma avtorice feminizma problematizirajo spolna razmerja in ugotavljajo spremembe spola na področjih družine, spolnosti, sferi dela, razmerjih moči ter v pomenih spola v predstavah o moških in ženskih značilnostih (Sjørup v Švab 2002, 202).

S spreminjanjem in vzponom položaja žensk v družbi pa je prišlo tudi do novega pogleda na kategoriji moškost in ženskost. Prav iz slednjega razloga so v začetku 70-ih let raziskovalci bipolaren koncept moškosti-ženskosti začeli razumevati kot zastarel, ker se je v času ženskega osvobajanja izpod patriarhalnega jarma tudi sam odnos do spola začel dramatično spreminjati. V proučevanju moškosti je tako prišlo

do treh pristopov, ki so se razlikovali glede na časovna obdobja. Prvi se je ukvarjal s problematiko moške vloge in "davka", ki ga morajo plačevati moški zaradi pričakovanj moške ideologije o dominantnosti oziroma prevladi. Ali kot je to poimenoval Joseph Pleck (1995) "razhajanje v moški spolni vlogi" (Whitehead in Barrett 2001, 15). Drugi val v zgodnjih osemdesetih se je v večji meri ukvarjal s pojmom hegemonске moškosti kot političnim, večplastnim konceptom, povezanim z močjo. Tretji val pa je bil zaznamovan predvsem s feminističnim poststrukturalizmom in teorijami postmoderne (Whitehead in Barrett 2001, 15). Družboslovci so tako začeli s ponovnim premislekom, kaj pod terminom moškost sploh razumejo (Lippa 2002, 43).

Leta 1982 se je v eseju "Why men resist" na odziv moških, ki so kar naenkrat zaradi ženskega "osvobodilnega" gibanja začeli izgubljati na moči, začel odzivati ameriški sociolog Goode. Prišel je do ugotovitev, da se predstavniki moškega spola upirajo spremembam, ker so bili vse do trenutka sprememb znotraj odnosov med spoloma privilegirana skupina. Po drugi strani pa ugotavlja, da si zaradi določenih razlogov prizadevajo k enakopravnosti med spoloma, ker se njihovi interesi križajo oziroma si jih delijo z določenimi predstavnicami ženskega spola – to pa so njihove mame, žene in hčerke (v Connell 2012, 325).

Zaradi sprememb, ki so nekako potlačile tradicionalno moškost, se novodobni moški ne počutijo vedno močni in vsemogočni, kot so se včasih. Goldberg dodaja, da se moški kljub vsemu ne bi smel povsem odreči tradicionalni moškosti, saj bi potem lahko z žalostjo odkril, da tako v svojih očeh kot v očeh večine žensk ter tudi drugih moških postaja neviden, neprivlačen in nevreden, če ne poseduje pomembnega položaja v družbi, je brez moči ali celo brez zaposlitve (Goldberg v Giddens 2000, 154). Goldberg se v tem zapisu nanaša predvsem na osebno identiteto moških, ki pa naj bi jo v postmoderni družbi morali ponovno konstruirati in obenem tudi na novo opredeliti moškost, da presežejo pomanjkanje, ki ga občutijo (Giddens 2000, 156). Nekoliko še bolj kritično spremembe v konceptu moškosti komentira Giddens, ki pravi, da je "falus postal zgolj penis" in da je to za moške in njihovo doživljanje lastne moškosti postalo "paralizirajoče in pretresljivo odkritje." Zaradi vseh privilegijev, ki so se jih posluževali v preteklosti, še vedno namreč mislijo, da lahko zahtevajo svojo moč, ker "jim nekaj mesa binglja med nogami", pa čeprav v realnem

življenju ta "kos mesa" nima kakšne pomembnejše druge vloge kot zgolj za namen razmnoževanja. In Giddens pravi, da je to dejansko kastracija in da ženske, ki so postale močnejše ter v večji meri neodvisne od moških, dandanes doživljajo moške kot privesek brez funkcije, tako kot je brez funkcije tudi moški spolni organ (Giddens 2000, 157).

2.2.1 Tradicionalna moškost

Kimmel opredeli tradicionalnega moškega kot agresivnega, takega, ki je sposoben voditi ostale, je neposreden, poln ambicij, nima problemov s samozavestjo, teži k zmagam, ima potrebo po moči, je samostojen in neodvisen, v družbi glasen, kadar se mora na hitro odločiti, pa je v svojo izbiro sveto zaverovan (Kimmel 2001, 272). Šadlova in Pivčeva dodajata še značilnosti kot so gospodovalnost, emocionalna zaprtost, razumskost, homofobičnost, ženskam sovražni/seksistični, podjetnost (Šadl in Pivec 2007, 457).

Tradicionalna moškost gre z roko v roki s konceptom hegemonске moškosti. Pojem "hegemonija" je v originalu vpeljal Gramsci v okviru razrednih razlikovanj in se nanaša na dinamičen proces, pri katerem določena skupina ljudi ustvarja in vzdržuje moč (Barrett 2001, 79). Pojem hegemonška moškost pa vpeljala Connellova in pomeni določeno *idealizirano* podobo moškosti, ki je nad ostalimi. V nasprotju s hegemonsko moškostjo pa so ženskosti in ostale moškosti (tisti, ki niso belopolti, premožni, heteroseksualni ...) marginalizirane in podrejene (Barrett 2001, 79).

V moderni družbi je bila pomembna le tradicionalna, hegemonška moškost. Moderna družba je belopolte heteroseksualne moške srednjih in višjih razredov povzdigovala ter jih dajala za zgled in merilo ostalim (Šadl in Pivec 2007, 448). Feminizem in spremembe, ki jih je prinesla industrijska revolucija ter modernizacija v mnogih sferah družbenega življenja, pa so vplivali na slabljenje hegemonске moškosti kot so jo poznali v tradicionalni družbi in ki je vsem ostalim pred tem postavljala normative (Šadl in Pivec 2007).

2.2.2 *Moškost(i) v postmoderni družbi*

Že sam termin postmodernizem nakazuje na družbene spremembe, pa čeprav je izraz še vedno kontroverzen in sporen zaradi pogosto nenatančnih uporab (Morgan 2001, 228). Postmodernost je obdobje od 60-ih let naprej in po Beckovo pomeni obdobje, ki je nasledilo modernost. To je obdobje naglih sprememb in tveganj na vsakodnevni ravni. Individuum v postmoderni družbi ima neomejene možnosti, kar prinaša pluralnost v izbiri, svobodo pri odločanju, a hkrati to pomeni tudi, da se mora posameznik vsak dan dokazovati in prevzemati odgovornost za svoje odločitve in svoje življenje. V postmoderni družbi pot individuuma ni jasno načrtana kot je bila v tradicionalni družbi, zato tudi identitete individuumov niso jasno definirane. Za postmoderno družbo je značilna pluralnost, reflektivnost in individualizem (Beck 2001, 200–225).

S terminom postmoderna moškost v luči postmodernizma definiramo in razumemo spremembe v družbi in v samem pomenu moškosti (Whitehead 2002, 17). Sama postmoderna družba je moškega pripeljala do točke, kjer naj bi začel izgubljati nit s svojo tradicionalno, hegemonsko moškostjo, hkrati pa je pokopala industrijskega, ročnega moškega, kot pravita Šadlova in Pivčeva naj bi ta sicer vir svoje tradicionalne identitete izgubil že s sodobnim prestrukturiranjem industrijskih družb (2007, 450).

Bistvo prave tradicionalne moškosti v postmoderni družbi ni več fiksno, ampak prosto plavajoč in je bolj vezan na fiktivne dejavnike (Šadl in Pivec 2007, 450). Moške materialne pravice in privilegiji na področju prava, ekonomije in politike so pod vse večjim nadzorom, pritiskom in napadom (zaradi teženj po enakopravnosti). Petdeset let nazaj v mnogih institucijah ženske še niso bile prisotne, medtem ko so vse glavne veje obvladovali moški. Danes mladim fantom niso dani ti privilegiji, kot so bili njihovim dedom in očetom ter so se zdeli tako naravni ter samoumevni. Javno vrednotenje moškosti je torej doživelo velik premik. Kar so se včasih zdele moške vrline (junaštvo, samostojnost, pogum, moč, racionalnost, stabilnost, spolna zrelost) so danes postale moške "napake" ali pomanjkljivosti v smislu zlorab, destruktivne agresije, hladnosti, čustvene nezrelosti, neprizadetosti, osamljenosti, neprilagodljivosti, nezmožnost empatije, nerazumevnosti itd. (MacInnes 2001, 314).

Na doživljanje moškosti v postmoderni je izjemno vezan pojem “pluralizacije moškosti” ali proces “dekonstrukcije modernosti monolitno percipiranega moškega subjekta” (Švab 200, 255). Opredelitev sodobnega moškega je torej vse težje, ker se je moškost v obdobju postmoderne pluralizirala (čeprav zgodovinarji trdijo, da je že v preteklosti soobstajalo več različnih moškosti, a je bila v ospredju vedno zgolj hegemonška). Modernost je povzdigovala zgolj eno obliko hegemonške moškosti, pod katero je sodil bel, heteroseksualen moški srednjega ali višjega razreda (Švab 2000, 255). V postmoderni pa je moč spoznati pluralnost moških identitet. Šadlova in Pivčeva pravita, da postmoderni moški danes lahko sami izbirajo in se odločajo med različnimi podobami moškosti – “od tradicionalno mačističnih do novih, feminiziranih različic moškosti, ki so se oblikovale kot posledica feminizma drugega vala, vpliva množičnih medijev in potrošništva” (2007, 450).

Vendar, kot ugotavlja Švabova, kljub dramatičnim spremembam v smeri postmodernih spolov, je temeljna predpostavka, ki jo lahko razberemo iz feministične tematizacije postmodernosti ta, da “postmoderna pluralnost ne predpostavlja izginjanja družbenih hierarhij, postmoderne družbene spremembe celo ohranjajo moderne družbene hierarhije in hkrati ustvarjajo nove” (2002, 202). To pomeni, da kljub temu, da je zaradi družbenih sprememb v postmoderni prišlo do preoblikovanja moškosti, se razmerja moči v praksi niso bistveno spremenila, hegemonška moškost pa ni izginila, temveč se je le “preobrazila”. Tudi Connellova pravi, da je hegemonška moškost “prilagodljiva”, ko v družbi pride do sprememb. Torej v vsakem časovnem obdobju hegemonška moškost na nek način ima strategijo, s pomočjo katere se prilagodi in tako obrani patriarhalni sistem (2012, 77–79).

2.3 Feminizacija moškosti

Feminizacija moških pomeni, da moški prevzemajo določene vzorce, ki so primarno značilni za ženske. Prav tako na primer moški, ki jih označimo s predznakom feminizirani, posvečajo veliko svojega časa negovanju svojega telesa in dajejo velik poudarek zunanjemu izgledu, hkrati pa se v primerjavi s preteklostjo veliko bolj udeležujejo pri vzgoji otroka.

Pri feminizaciji moškosti ne gre le za to, da prevzamejo določene ženske vzorce (ker so te prakse bile prej rezervirane bolj za ženske), marveč gre za to, da so feminizirane moškosti drugačne moškosti od tradicionalnih. Bly pravi, da je vzrok feminizacije moških pretrgana vez med očeti in sinovi. Spremembe v gospodarstvu, ki jih je prinesla industrijska revolucija, so namreč uničile tradicionalno vez med očetom in sinom. Pred industrijsko revolucijo so sinovi in očetje živeli blizu drug drugega, očetje pa so svoje znanje z lahkoto prenašali naprej – tako kot tudi vzorce vedenja. Novodobni sistemi v družbi pa so onemogočili očetom, da na sinove prenesejo vrednote “prave moškosti”.

Moderni moški oziroma moški v postmoderne dobi dela stran od doma in ima stik s sinom le nekaj minut dnevno. Prav tako naj bi posledično močnejša vez z mamo, s katero imajo mladi več stika, povzročila, da spoznajo ženski vidik na svet in posledično feminizacijo moškosti. Blyjev koncept prave, poglobljene moškosti je močno povezan s tradicionalnimi oblikami moškosti (Bly v Ashe 2007, 71). Prav zaradi teh “pretrganih” vezi med očeti in sinovi mladi ne znajo obuditi “globoke” (oziroma poglobljene) moškosti (ang. deep masculinity), ki spi vse dokler je moški ne obudi skozi določene izkušnje. Moškost se ne zgodi sama po sebi, ampak jo morajo moški poiskati v sebi. Bly verjame, da so moderni moški v t.i. krizi, ker so postali “odtrgani” od svoje moškosti oziroma so z njo izgubili stik in je pod sodobnimi pogoji ne znajo najti. Posledično imajo postmoderni moški tudi probleme s čustvi, ker niso v stiku s svojo notranjo, poglobljeno moškostjo (Bly v Ashe 2007, 71).

Spremembe v družbi so torej povzročile, da se je pod vprašaj postavila tradicionalna moškost in so se hkrati začele pojavljati nove moškosti, ki so drugačne in nekatere izmed njih na nek način tudi feminizirane. Pri novih oblikah moškosti, kjer moški zavrnejo moškost v smislu tradicionalnih vrednot, to ne pomeni, da sprejmejo ženskost. V postmoderni družbi, kjer so dopuščene vse možne kombinacije, jim že sama pluralnost omogoča, da se odpovejo tistim delom tradicionalne moškosti, ki jim ne ustrezajo in hkrati prevzamejo tiste, ki jim, pa četudi so prej veljale za ženske.

Ideja, da so določena prepričanja in dejanja prava za moškega ali napačna za žensko, bo verjetno vse bolj izginjala (Giddens 2000, 201). Kakorkoli že, dandanes se pojavljajo nove oblike moškosti, pri čemer nekatere na novo ustvarjene izginejo hitro,

medtem ko se druge tudi zaradi medijev zasidrajo in obstanejo nekaj dlje časa aktualne. Novi moški ("New Man"), ki bi ga lahko označili za feminiziranega in novi mladenič ("New Lad"), ki je njegovo popolno nasprotje, reprezentira verjetno trenutno dve najbolj dominantni in najbolj prodorni konstrukciji moškosti, ki se pojavljata v zahodnem svetu v zadnjih dveh desetletjih (Gill 2003, 36).

2.3.1 "Novi moški" in metroseksualci

"Novi moški" je baziran na življenju belega, heteroseksualnega moškega srednjega in višjega razreda. Premik je torej nastal, ko se je hegemonška moškost, ki jo je prej ponazarjal tradicionalni moški, zdaj preobrazila pri osebnotnem stilu, življenjskem stilu privilegiranih moških. Novi moški izločujejo iz življenja določene elemente tradicionalne moškosti, ki so jih spoznali za "nezdrave" oziroma omejevalne na čustvenem področju (Messner 1993, 728).

Novi moški je generalno karakteriziran kot občutljiv, čustven, narcističen, spoštljiv do žensk in navzven teži k enakopravnosti (primer: njegova narcističnost se kaže v skrbi telesa in zunanje izgleda, hkrati pa je ljubeč oče, ki se udejstvuje pri vzgoji otroka). Lahko je tako heteroseksualen kot homoseksualen. Zgodnji feminizem je označil hegemonško moškost kot odsotno, ne vključeno, nečustveno, nekomunikativno, medtem ko je novi moški poznan kot feminiziran, čustven, intimen, ljubeč, pozoren (Gill 2003, 41). Kritika novih moških pa pravi, da kljub feminizaciji dejansko ne naredijo nič, da bi zmanjšali neenakosti v povezavi z ženskami. Samo preobrazil se je koncept hegemonške moškosti, kar lahko vidimo danes. Moški še vedno posedujejo najpomembnejše položaje tako v politiki kot v gospodarstvu. Drugi očitek pa je, da selektivno izražajo emocije, so preračunljivi in še vedno posedujejo moč, kjer si to lahko priborijo.

Ko se je v družbi začel pojavljati novi moški, se je v medijih začel pojavljati tudi pojem metroseksualec. Metroseksualec je pojem in koncept, ki je precej nejasen, a se je na drugi strani pokazal kot izjemna pridobitev za medije, oglaševalce in za modno ter kozmetično industrijo, ki je dobila nov profil moškega, ki ga lahko tržijo in s tem pridobivajo nov trg (Buić 2000, 34). Skovanko metroseksualec je izumil britanski novinar in pisatelj Marka Simpson. Izraz je prvič uporabil leta 1994, z njim pa je

povzel vse karakteristike novega moškega, ki gredo v skrajnosti. Metroseksualec naj bi torej bil moški, ki prihaja iz urbanega okolja (izhaja iz besede metropola, metro), čigar glavno zanimanje v življenju je on sam. Metroseksualec posveča večino časa svojemu videzu, negovanju telesa, urejenju pričeske, stilsko izbrani obleki. Posluhuje se depilacije, raznih telovadb, kozmetičnih preparatov in lepotnih ritualov, ki so bili prej rezervirani zgolj za ženske. Je narcisoiden, po drugi strani pa naj bi bil vsaj približek intelektualca (Buić 2000, 37).

Konstrukt metroseksualca kaže na določene družbene spremembe, ki se nanašajo predvsem na spolne vloge in pojmovanje hegemonске moškosti. Gre za moškega, ki naj bi bil drugačen od tradicionalnega, veliko bolj občutljiv, negotov, čustven, skrben in narcističen. Je ekstremno feminizirana oblika novega moškega. Njegovo telo je (zanj) okras, s katerim se predstavlja družbi: preko tega je ujet v potrošniški vrvež, skratka je potrošnik (lastnega) življenjskega sloga in nenazadnje sam postane objekt potrošništva. Po eni strani naj bi ga reprezentirale in ustvarjale revije, drugi mediji in modna ter kozmetična industrija, toda po drugi strani gre za obraten proces – ta moški se je najprej pojavil, nato pa so ga predstavili kot enega izmed “novih moških” (Buić 2000 in Šadl 2007).

2.3.2 “Novi mladenič” kot odgovor na “novega moškega”

Na drugi strani pa je “novi mladenič” hedonističen, nastrojen proti feminizmu, njegova največja poslanstva pa so pitje piva s prijatelji in ogled nogometnih tekem. Njegov pogled na življenje bi lahko označili kot nezaželen. Novi moški in novi mladenič sta produkt določenih kronoloških dogodkov, pri čemer novi moški predstavlja osemdeseta, novi mladenič pa devetdeseta leta 20. stoletja.

Ob pojavu novega mladeniča se je govorilo celo o propadu oziroma zamenjavi z novim moškim. A če pogledamo družbene dogodke vidimo, da je novi mladenič zgolj odgovor na novega moškega, kot je tudi zaušnica feminizmu, zaradi katerega je bil posledično pravzaprav ustvarjen (Gill 2003, 37). “*Novi moški je pokopan. Moški devetdesetih točno ve kdo je, kaj hoče in kam gre in ga ni strah tega priznati.*” (izsek iz revije leta 1991 v Gill 2003, 38). Novi mladenič je nostalgična obuditev starega patriarhalnega sistema in predstavlja upor vodoru v pravo moškost, želi si tiste prave

moči in hkrati se bori za pravice, ki so bile moškimi "odvzete" zaradi feminizma. Novi mladenič je individualist, hedonist, išče užitek. Odpira prostor za zabavo, spolno svobodo za moške, ki jih ne ovirajo tradicionalne obveznosti odraslih moških. Novi mladenič doživlja novega moškega kot neavtentičnega, medtem ko ima sebe za tistega pravega moškega.

2.4 Medijska reprezentacija moškosti

Množični mediji z reprezentacijami moškosti in zbiranjem določenih tipov moških, ki jih prikazujejo, ustvarjajo pogled večine ljudi na to, kakšen naj bi pravi moški bil in kako naj bi se vedel. Na ta način množični mediji pomagajo oblikovati sodobne moškosti. Dnevno nam preko različnih komunikacijskih kanalov servirajo različne podobe moškosti. Ne reprezentirajo le enega načina, kako biti moški, temveč ustvarjajo in reprezentirajo več načinov in posledično pripomorejo k spreminjanju družbe. Vprašanje, ki se mi na tej točki poraja je, ali so moškosti, ki so nove, res konstrukt medijev ali mediji reprezentirajo tisto, kar vidijo v dejanskem življenju.

Kakorkoli že, mediji imajo pri dojetanju moškosti prav zaradi njene reprezentacije velik vpliv. Televizija, kinematografi in življenjskostilne revije so množični mediji, preko katerih mladi fantje najdejo moške heroje in jim posvečajo večjo pozornost in več časa kot pa na primer svojim očetom. S tega vidika imajo mediji pomemben vpliv na konstrukcijo moškosti, saj prikazujejo ideale in podobe, kakšen naj bi moški bil in po tem se mladi fantje zgledujejo (Whitehead in Barrett 2001, 144).

Kot sem že zgoraj omenila, se v medijih danes ne pojavlja več zgolj ena, pravilna moškost, temveč je zastopanih vse več heterogenih moškosti, ki nekako ubijajo tradicionalni hegemonski pogled moškosti (MacInnes 2001, 315). Benwell označi moške življenjskostilne revije za reprezentativna prizorišča in jim pripisuje mobilizirajočo moč kulturnih sprememb pri moškostih (Benwell 2007 in Buić 2000).

Množični mediji so povzdignili tako novega moškega kot novega mladeniča. Mark Simpson, avtor pojma metroseksualec, pa poudarja, da brez medijev danes verjetno tudi metroseksualcev ne bi bilo (Buić 2000). Razlog za to pa naj bi bila današnja

informacijska doba, ki omogoča, da se informacije hitro širijo in tako se posledično tudi hitro razširi podoba moškega, ki naj bi mu videz in določen življenjski slog pomenila vse. Prav s pomočjo televizijskih oddaj, raznih člankov, filmov itd. Tako kot so novega moškega povzdignile živlenskostilne revije v osemdesetih letih in je posledično postal tarča modne industrije, se je novi mladenič v devetdesetih pojavljal v revijah, ki so bile v večji meri povezane s športom, popularno glasbo itd. (Gill 2003, 47). Razlog, zakaj so množični mediji začeli z reprezentacijo različnih moškosti (kot je na primer tradicionalni moški, ki je seksističen, močen in junaški, potem je na drugi strani feminiziran novi moški, ki je ljubeč in ženskam prijazen, med njima pa obstaja še mnogo različic), pa Gillova vidi v tem, da so množični mediji, oglaševalci, modna in kozmetična industrija v moških prepoznali nov trg in nove potrošnike (Gill 2003, 43).

3 EMPIRIČNI DEL

Pri empiričnem delu diplomskega dela sem za svoje vodilo uporabila 16 poglobljenih intervjujev, ki sem jih opravila s slovensko mladino. Ker v strokovni literaturi nisem zasledila raziskav o tem, kako mladi v Sloveniji doživljajo spremembe moškosti, sem se odločila, da bom sama naredila mikro raziskavo. Teoretičnih zapisov o moškostih v Ameriki in Veliki Britaniji danes obstaja precej, sama pa sem se odločila, da dodam majhen uvid v to, kako je s spremembami moškosti v Sloveniji. Prav iz tega razloga sem se odločila, da bom z mladimi delala poglobljene intervjuje in tako dobila vpogled v to, kako se mladi odzivajo na te spremembe in ali jih sploh zaznavajo.

3.1 Raziskovalna metoda

Odločila sem se, da bo za moje diplomsko delo primerna manjša raziskava, v katero je bilo vključenih 16 intervjuvancev. Za metodo sem si izbrala poglobljeni intervju, in sicer se mi je zdela najprimernejša, ker bi respondente z anketo zgolj omejila na izbrane možnosti, tako pa so lahko prosto govorili o svojih doživljanjih. Poglobljeni intervju (ali tudi globinski, "iz oči v oči" itd.) je kvalitativna oblika raziskovanja, pri kateri so teme, ki jih z intervjuvanci obravnavam, določene vnaprej, sama struktura intervjuja (lahko je strukturiran ali nestrukturiran) pa spraševalcu omogoča določeno

svobodo pri postavljanju vprašanj. Pri poglobljenem intervjuju sogovornik na glas razmišlja o zastavljenem vprašanju, trditvi in o tem deli svoje misli, doživljanja, občutke, mnenja (Oblak Črnič 2010). Poglobljeni pogovori znotraj intervjuja, ki sem jih opravila v okviru empiričnega dela diplomske naloge, so bili delno strukturirani, pri vseh sem začela s podobnimi vprašanji, nato pa sem določene, ki so imeli izrazito drugačno mnenje, bolj spraševala v podrobnosti. V prilogah so priloženi intervjuji, niso pa zajeta vsa vprašanja in odgovori, ampak le tista, za katere sem menila, da mi bodo pomagala pri empiričnem delu. Razlog za to pa je tudi dolžina intervjuja. Izvedla sem 16 intervjujev, z respondenti starimi od 20 do 30 let, 8 jih je bilo ženskega spola in 8 moškega. Razdelila sem zato, ker me je pri raziskovanju zanimalo ali se doživljanje sprememb moškosti razlikuje glede na moški in ženski vidik. Tudi pri izbiri intervjuvancev sem pazila, da so si čim bolj različni, da bi lahko dobila čim bolj heterogen vzorec mladih in ne zgolj enega vidika. Deset intervjuvancev se še vedno visokošolsko ali univerzitetno izobražuje, trije intervjuvanci so z visokošolskim ali univerzitetnim študijem zaključili in se ne izobražujejo naprej, dve intervjuvanki nadaljujeta s podiplomskim študijem, en intervjuvanec pa ima končan podiplomski (magistrski) študij.

Iz vsebinskega vidika pa sem želela videti, ali mladi v Sloveniji doživljajo spremembe moškosti tako kot sem jih opisala v teoretičnem delu in ali se teoretični in empirični del povezujeta. S samo mikro raziskavo seveda razlag nisem dosegla – že zaradi nereprezentativnosti vzorca, da bi lahko posploševala na celotno populacijo, ampak sem zgolj dobila podrobnejši vpogled v miselnost določenega izbranega vzorca.

3.2 Potek izvajanja

Z intervjuvanci sem imela osebni stik. Z njimi sem se sestajala po njihovih domovih, v mojem domu, v različnih lokalih. Pomembno je bilo, da vidim odzive na določena vprašanja in da sem lahko spraševala tam, kjer sem videla, da lahko dobim še bolj kakovostne odgovore. Opravljali smo jih večinoma v večernih urah, po dnevih pa jih je največ bilo opravljenih ob koncu tedna. Pogovori so večinoma trajali v povprečju 20 minut.

3.3 Analiza intervjujev

Že z uvodnimi vprašanji, kjer sem intervjuvanca spraševala na splošno, kaj si mislijo o moških, sem od vseh intervjuvancev dobila jasne odgovore, da se moški med seboj razlikujejo in da obstajajo spremembe med moškimi tudi med različnimi generacijami. Zanimiva pa je tipologija, na kaj so moške razvrstili.

Blaž je moške razdelil glede na to, koliko se ukvarjajo z zunanjim videzom: “... *imaš moške, ki dajo ful na zunanji izgled, imaš tipe, ki dajo nekaj srednjega, da so urejeni, ampak jim ni to primarno, potem pa še tretja vrsta pa tipi, ki pa sploh nič ne dajo nase*” (Blaž 2013).

Božidar razlikuje moške na tiste “oldschool”, “... *na tiste, ki so prevzeli polovico ali pa celo več teh nalog, ki so jih prej imele mame naše generacije*” in neko zlato sredino, ki je mešanica obojega (Božidar 2013).

Peter je razdelil moške na “*karieriste in egocentrike*” ter na drugi strani na “*preproste hedoniste*” (Peter 2013).

Mira je moške ločila glede na to, kdaj se želijo ustaliti, če sploh kdaj, torej na “*večne samce*”, na “*mlade očete*” in “*na neko sredino vmes, za katero se mi zdi, da sicer rabi preveč časa da ve, kaj bi rad v življenju*” (Mira 2013).

Tereza in Nataša pa podobno tipizirata moške na tiste, ki so pravi, ambiciozni, finančno neodvisni in samostojni ter tiste, ki so “*mamini sinčki*” in so odvisni od mam ali drugih žensk (Nataša in Tereza 2013).

Ostali intervjuvanci niso podali tipologije moških, ker so mnenja, da je vsak individuum zgodba zase in da je kakršnakoli kategorizacija neupravičena, sploh če je plod stereotipiziranja.

3.3.1 Doživljanje sprememb moškosti pri mladih v Sloveniji

Ko sem z intervjuvanci predelala tematiko, ali obstajajo sploh spremembe med moškimi, ali jih prepoznavajo in ali se ločijo tudi glede na različne generacije, sem jih

spraševala o vzrokih, ki so po njihovem mnenju povzročili spremembe moškosti. Največ jih omenja razvoj na področju tako družbe, na nek način razvoj človeške civilizacije kot tudi tehnološki napredek, spremenjene oblike gospodarstva (kapitalizem, potrošniški sistem), spremembe v samih vrednotah in prepričanjih ljudi, povečana liberalnost, spremenjena delitev dela med spoloma, feministično gibanje, emocionalna osvoboditev moških, višja izobraženost ljudi, podaljševanje šolanja, ukinitvev služenja vojaškega roka, (ne)osamosvojitvev od staršev, spremenjena vzgoja, emancipacija žensk in brezposelnost. Ne glede na sprožilce, ki so spremembe moškosti povzročili, pa velika večina intervjuvancev spremembe po odgovorih sodeč pri moških sprejema pozitivno, ker le-te pomenija premik k enakopravnosti.

Za Blaža je najpomembnejša sprememba, ki jo je moč občutiti pri novih moškostih ta, da v večji meri spoštujejo ženske in svojo družino, hkrati pa tudi to, da se novi moški udeležujejo tudi pri gospodinjskih opravilih in pri vzgoji otrok. Če povzamem torej njegove besede, da te spremembe, ki so se zgodile pri moškostih, težijo k temu, da bi odnosi postali bolj enakopravni (Blaž 2013). Božidar vsem tem značilnostim, ki jih prepozna podobno kot Blaž, se pravi, da prihajajo zaradi sprememb do bolj enakopravne delitve del, dodaja, da vsi *“postajamo unisex, izgublja se pomen, kaj je moško, kaj je žensko, to se vidi tudi po modi, po vsem, po obnašanju, pričakovanjih.”* Pravi, da je k spremenjeni moškosti prispevala spremenjena vzgoja, ki je prav tako postala *“unisex”* in posledično so se moški tudi čustveno osvobodili. *“Vsem je vse dovoljeno, ni več tabujev toliko, nič ni hudega, če moški joka in nič ni hudega, če hoče bit ženska glavna v družini”* (Božidar 2013).

Dominik spremembe pri moškostih prepozna v tem, da moški ni več zgolj tisti, ki bi družini omogočal lagodno življenje, temveč je dobil kup novih obveznosti znotraj intimnih razmerij. Sem spadajo tako gospodinjska dela kot vzgoja otrok in pa da moški postanejo še *“čustvena opora”*. Dominik pravi, da so te spremembe edino pravilne, ker se le na tak način premikamo k enakopravnosti. Oziroma z njegovimi besedami: *“Današnji moški smo veliko bolj človeški. Tako v odnosu do žensk se tudi mi borimo za neke vrste enakopravnost, kot recimo tudi sami do sebe. Si pač dopustimo, da tudi jočemo in vse kar je bilo prej moškim na nek način prepovedano. Tudi kar se tiče vzgoje, se mi zdi prav, da smo moški del tega”* (Dominik 2013).

Za spremembe pri moških naj bi bilo krivo tudi *“daljše obdobje praznega gnezda pri novodobnih moških”*. Rok pravi, da so se tradicionalno moški poročali oziroma začeli snovati družino precej zgodaj in je potem ženska skrbela za dotična opravila. Medtem ko je novodobni moški samski dlje časa in mora posledično sam poseči po teh opravilih. *“Sodoben moški je primoran posegati po tradicionalno ženskih nalogah, saj nima v določenem obdobju partnerja, ki bi mu omogočal to lagodje. To pomeni, da opravlja določena hišna opravila in ima v primerjavi s tradicionalnim bolj razvite komunikacijske spretnosti in socialen čut”* (Rok 2013).

Novodobna generacija moških in njihovih moškosti naj bi torej bila *“bolj razvita”*, ker imajo večji dostop do izobrazbe, tehnologije in ostalih materialnih dobrin. Zaradi drugačnega načina življenja so se torej družbene vloge moškega in ženske spremenile, s tem pa tudi same moškosti. Laura te spremembe dojema kot povsem logičen napredek, ki je pozitiven in je *“posledica časa, v katerem živimo in pa tudi trendov - ravno zato, ker moški ni več samo lovec, ženska pa samo nabiralka”* (Laura 2013).

Tereza pa spremembe moškosti doživlja manj v porazdelitvi vlog in več v samih osebnih lastnostih moških. Značilnosti novodobnih moških so po njeno šarmantnost, čustvenost, pozornost, urejenost, hkrati pa opaža napredek pri tem, kako doživljajo ženske: *“Za razliko od prej iščejo mogoče pametnejše ženske, ne več gospodinje, tiste, ki uporabljajo svoje možgane in se ne ukvarjajo toliko z lepoto in stasom”* (Tereza 2013).

Ne vidijo pa vsi teh sprememb moškosti kot pozitivnih. Mira opozarja, da so zaradi družbenih sprememb nekje vmes moški izgubili stik s svojo moškostjo, ker niso več živeli v patriarhalnem sistemu, kjer so oni vladali ženskam. *“Bolj kot poslušas današnje moške, so nesrečni, ker ženske bi vse kariero, nobena več ne razmišlja do poznih tridesetih, da bi imela otroka. Se mi zdi, da je danes veliko težje za moške kot je bilo včasih, je pa veliko lažje za ženske”* (Mira 2013).

Sara pa spremenjene moškosti konkretno napade, in sicer se ji zdi, da so današnji fantje na splošno preveč feminizirani, ne sprejemajo odgovornosti, kot so jo moški sprejemali v preteklosti, niso zreli, nimajo tiste prave moške energije. *“Dostikrat se izkaže, da so se poistovetili s tem, kar se je nekoč pričakovalo za žensko”* (Sara 2013).

Goran pa kritiko spremenjene moškosti ne vidi toliko v feminizaciji kot v tem, da je moški danes postal potrošnik in se je umaknil od svoje razumskosti, k čemur je težil v preteklosti (Goran 2013).

3.3.2 *Moški pogled na feminizacijo moškosti*

V nadaljevanju me je zanimalo, kako se moški odzivajo na feminizirano moškost oziroma če novodobno moškost sploh doživljajo kot feminizirano. To sem poskušala ugotoviti z vprašanji, kot so: Ali se ti zdi udejstvovanje moškega pri vzgoji otroka feminizirano dejanje ali kot pravo moško dejanje? Moški danes v večji meri skrbijo zase v smislu negovanja telesa, urejanju frizure itd. Kako ti to občutiš? Ali se ti zdi, da so moški danes zaradi vseh teh sprememb v večji meri feminizirani?

Pet od osmih intervjuvancev se ne strinja s tem, da so moški danes v večji meri feminizirani. Razlog za takšen pogled pa je predvsem v tem, da dejanja, kot so vzgoja otroka, negovanje telesa, čustvena osvoboditev, pomoč pri gospodinjskih delih vidijo kot napredek in ne kot nekaj, kar bi bilo "poženščeno".

Razlog za premik Arne vidi v bolj liberalni, odprti družbi, kjer vsak lahko s sabo delo, kar si želi. To, da se moški neguje in da se udejstvovanje pri vzgoji, se mu v nobenem primeru ne zdi feminizirano (Arne 2013). Blaž vidi feminizacijo moških predvsem v zunanjem videzu, v pretirani skrbi za telo in ne v dejanjih, kot so kuhanje, pospravljanje, previjanje otroka - slednja se mu zdijo prava moška dejanja (Blaž 2013).

Božidar pravi, da je feminizacija moških *"eno od sredstev, kako pridobit punce, ker tudi dekleta se dandanes raje videvajo s fanti, ki na ta način skrbijo zase. In se mi zdi, da tudi punca danes v fantu ne išče toliko očeta, kot ga je nekoč, ampak išče sebi enakopravnega partnerja"*. Božidar hkrati vidi, da zato, ker so ženske finančno postale neodvisne od moških in ne iščejo več neke varnosti, ampak dejansko partnerja, moški v očeh žensk ne uspejo biti več tisti pravi moški, ki poskrbi za vse, ampak se feminizira in postaja čustvena opora (Božidar 2013).

Dominik pa opozarja, da moški v realnem življenju niso nič bolj feminizirani, ampak da takšno podobo vsiljujejo predvsem mediji. Negovanega, lepega, natreniranega moškega. Tudi kar se tiče vzgoje, se mu zdi prav, da so moški del tega, da je to edino pravilno. *“Te spremembe se meni osebno ne zdijo feminizirane. Še vedno smo moški, ampak pač bolj človeški”* (Dominik 2013).

Danes je težko opredeliti, kaj sploh je še moško in kaj žensko, prav iz tega razloga Goran pravi, da je danes nemogoče kogarkoli kategorizirati, ker je možnosti neomejeno. Sicer se strinja, da so *“moški danes veliko bolj obsedeni z znamkami oblačil, ki jih kupujejo, z nakitom, urami, tetovažami, kozmetiko, kot so bili včasih, saj je veliko bolj pomemben vizualni izgled kot je bil včasih”*. Krivca za to pa išče v neoliberalni potrošniški družbi, kjer so stare vrednote in načela postala postranska stvar, pomembne pa so postale stvari, ki pospešujejo potrošnjo. Hkrati pravi še, da so prav oglaševalci poleg medijev tisti, ki zaradi želje po dobičku reprezentira moškega, ki je dobesedno feminiziran in skrbi zase, uporablja vse mogoče preparate, hodi v fitnes (Goran 2013).

Peter pa vidi feminizacijo moških predvsem ne po novih vlogah, ki so jih prevzeli od žensk, ampak v posnemanju določenih lastnosti (Peter 2013).

3.3.3 Ženski pogled na feminizacijo moškosti

Pri ženskih intervjuvankah je bil trend doživljanja feminizacije moškosti nekoliko drugačen. Pet od osmih intervjuvank je skozi odgovore na nek način potrdilo, da so sodobni moški v večji meri feminizirani.

Nataša moške občuti v večji meri feminizirane, ker se bolj posvečajo hišnim opravilom, kuhanju, vzgoji otrok ter tudi v precejšnji skrbi zase. *“V primerjavi z dedki in očeti današnji moški večji del svojega zaslužka namenijo tudi kozmetiki in oblačilom”* (Nataša 2013).

Tereza na drugi strani skrb za družino in hišna opravila ne vidi kot feminizirana, ampak kot pravo moško dejanje. Feminizacijo moškosti pa predvsem občuti v tem, da veliko bolj skrbijo zase, da se podrejajo ženskam (Tereza 2013).

Če moški skrbi za to, da je urejen, se ukvarja s športom, vozi dober avto, za Lauro prav tako še ni feminiziran, tudi na primer če kuha ne. *“Gre samo zato, da so se zaradi boljšega načina življenja in okoliščin malce spremenile tudi družbene vloge moškega in ženske, s čimer pa ni nič narobe. Je posledica časa, v katerem živimo in pa tudi trendov. In ravno zato, ker moški ni več samo lovec, ženska pa samo nabiralka in ker so se njune vloge malce premešale, se je uveljavil koncept feminizacije moških. Po mojem mnenju gre za zahodni koncept, aplikativen bolj kot ne samo za zahodne družbe. Drugod so družbe dosti bolj tradicionalne in manj integrirane v mednarodno skupnost”* (Laura 2013).

Za feminizacijo, ki ne pomeni to, da se moški neguje, vzgaja otroka ali pomaga pri hišnih opravilih, je kriva vzgoja, pravi Maja: *“saj je v novi generaciji nekoliko več maminih sinkov, kot prej, ko so bili moški prej primorani poskrbeti sami zase”* (Maja 2013).

Katja Kaja pa feminizacije kot take ne priznava, saj je mnenja, da se tako moški kot ženske spreminjamo in da bi kvečjemu lahko rekli, da smo se ženske “pomožale”, ker smo (kar se tiče delovnih obveznosti) že toliko zaposlene kot moški in hkrati v isti meri skrbimo za kariero. Kar pa se strinja, pa je, da je vedno več tako moških kot žensk, ki so obremenjeni z videzom. Nje to, da se moški negujejo, ne moti in se ji ne zdi feminizirano, vse dokler to ni pretirano (Katja Kaja 2013).

Za Miro pa so značilnosti, ki so znane kot feminizirane, danes dejansko značilnosti pravega moškega. *“Zame je to (pomoč pri gospodinjstvu, vzgoja otrok, negovanje telesa, izražanje čustev) pravo moško dejanje, s tem moški ne izgubi svoje moškosti, ampak ko naredi nekaj takega, si jo le še krepí”* (Mira 2013).

3.3.4 Doživljanje prave moškosti

Ko sem intervjuvance spraševala o tem, kakšen ja za njih pravi moški oziroma kakšne značilnosti mora imeti, so imeli o t.i. pravem moškem vsi precej izdelano podobo. Pri določenih intervjuvancih je ta podoba spominjala na tradicionalno moškost, medtem

ko so drugi sestavili podobo pravega moškega na podlagi sodobne družbe, kjer so vrednote drugačne kot v tradicionalni ali pa moderni družbi.

“Pravi moški je tisti, ki razmišlja s svojo glavo, je samozavesten in odločen, zna poprijeti za fizično in mentalno delo, pa tudi v kuhinji se mora znajti” (Arne 2013).

“Pravi moški je moški, ki drži družino pokonci, je močen, odločen, lahko je čustven ampak naj jih ne bi kazal, finančno stabilen, preskrbi družino, pravi moški se bolj zanaša na ženo, da bo ona opravila ta klasična ženska dela, kot so vsa gospodinjska dela ter vzgoja otrok, moški pa bolj ta vodstvena opravila” (Božidar 2013).

“Pravi moški bo opravljal tipičen moški poklic. Tipičen moški je zaščitnik družine predvsem v finančnem smislu, saj je glavni vir dohodka gospodinjstva. S tem ima v gospodinjstvu moč in tudi določeno avtoriteto. Pravi moški je vedno tekmovalen in kot tak želi biti vodja in ne voden” (Rok 2013).

“Spoštljiv do žensk, prijazen, delaven, samozavesten, zvest, ambiciozen” (Urška 2013).

“Samosvoj, s svojimi cilji, vizijami, močen na psihičnem nivoju, ampak ko pride do svoje ženske, mora bit čustven, pomaga pri hiši, se ukvarja z otroki, pa kavalir mora biti, da zna z ženskami pač” (Tereza 2013).

“Takšno oznako zasluži moški, ki hodi v službo, ima ambiciozne cilje v življenju, stremi k temu, da čim več ustvari sam, brez pomoči staršev in ima korekten in spoštljiv odnos do vseh žensk, mame, sestre, punce” (Nataša, 2013).

3.3.5 Doživljanje vloge medijev pri konstrukciji moškosti

Na takšen ali drugačen način so intervjuvanci medije omenjali kot glavno sredstvo, ki poleg ostalih družbenih sprememb pomembno vplivajo na dojemanje moškosti in tudi na spreminjanje moškosti v praksi.

Božidar pravi, da je filmska industrija v preteklosti reprezentirala bolj pravega moškega, ki je bil hkrati junak in je po drugi strani poskrbel za vse. Danes pa v filmih spodbujajo določena feminizirana dejanja moških, na primer to, da se moški brijejo po celem telesu in hkrati to reprezentirajo kot nekaj povsem normalnega. *“Tebe je pred 30. leti vzgajal samo oče, danes te vzgaja oče, mati, internet, vsi možni mediji, ki ti servirajo merila, kaj in kako. Postavijo neke idealizirane feminizirane podobe moških in jim mladi sledijo, to se nanaša bolj na fizično podobo, ki je nanazadnje tudi del osebnosti”* (Božidar 2013).

Dominik vidi problem medijske reprezentacije v tem, da prikazujejo *“neko idealno podobo moškega, ki je ves popoln, ves našminkan, pridno natreniran in podobno”*, medtem ko je sodoben moški v realnem življenju veliko bolj *“človeški”* (Dominik 2013). Goran razmišlja podobno, kritičen je do medijske reprezentacije sodobnega moškega, ker le-ta v medijih odseva konstrukt, ki sta ga ustvarila *“hollywoodska industrija in oglaševalski konglomerati.”* Razlog za konstrukt feminiziranega moškega v medijih pa vidi v potrošništvu, saj so *“prodajalci ugotovili, da obstaja velik segment, torej moški, ki je bil do sedaj še neizkoriščen”* (Goran 2013).

Žiga priznava, da je prikazovanje feminizirane moškosti v medijih povzročilo spremembe v družbi, ker so *“mediji ustvarili neko podobo moškega, h kateremu podzavestno težimo ... Ves ta potrošniški svet nam narekuje, kako živeti in ti napotki pač narekujejo k življenju bolj feminiziranega moškega. Vsaj kar se tiče recimo skrbi zase, pa izkazovanje čustev”* (Žiga 2013).

Nataša pravi, da so mediji v moških vzbudili nove potrebe, ki jih pred tem niso poznali in posledično so mediji krivec za to, da so se moški feminizirali. *“Do tega je prišlo zaradi medijev in marketinških vplivov velikih podjetij, ki so pri moških umetno ustvarili potrebo po pretirani higieni in skrbi za kožo, mlad izgled. Enako kot ženske tudi novodobni moški stremijo k nekemu idealu iz revij”* (Nataša 2013). Tudi Laura podobno vidi, da se je sodobna moškost spremenila, ker so mediji ustvarili nove potrebe sodobnih moških glede na njihov življenjski stil (dober avto, dobra obleka, negovan videz). V ozadju pa poleg vloge množičnih medijev vidi tudi potrošnjo (Laura 2013).

Mira pa opaža, da so mediji na moške vplivali predvsem v skrbi za telo in negovanje. Revije in drugi mediji naj bi prikazovali ta dejanja kot feminizirana, a hkrati kot sredstvo, s pomočjo katerega naj bi jih ženske bolj opazile. Pravi, da sta v medijih reprezentirani dve vrsti moškosti, in sicer *“sivolase šarmerje, kakor je George Clooney, večni samci, potem pa imaš vse tiste malo bolj poženščene, v reklamah”* (Mira 2013).

3.4 Ugotovitve

Če na kratko povzamem, kako mladi doživljajo spremembe moškosti na splošno, bi rekla, da spremembe kot take zaznavajo in da jih večinoma doživljajo pozitivno. Intervjuvanci opažajo, da novodobni moški teži k temu, da bi se vloge čimbolj enakopravno porazdeljevale, hkrati pa vidijo novega moškega ne več kot stroj, ampak tudi kot takega, ki ima čustva in si želi svoji družini stati ob strani ter je ne zgolj po finančni plati preskrbovati. Po tem prvem delu analize (o spremembah moškosti na splošno) sem prišla do ugotovitve, da mladi v Sloveniji prepoznavajo spremembe in jih v večini doživljajo kot logičen napredek v človeški civilizaciji in kot nekaj pozitivnega. Koncept novodobne moškosti pa vidijo kot drugačen od tistega v tradicionalni družbi.

V nadaljevanju analize sem se ukvarjala s tem, kakšen je moški pogled na feminizacijo moškosti in kakšen je ženski pogled ter ali med njima obstaja razlika.

Moški večinoma, glede po odgovorih sodeč, skrb za otroka ne vidijo kot feminizirano dejanje, ampak kot napredek v družbi, ker so se zaradi sprememb vloge porazdelile in to dejanje ni del feminizacije moškosti. Hkrati tudi pomoč v gospodinjstvu ne dojemajo kot feminizirano dejanje, ker ženska ni več zgolj samo gospodinja, hkrati pa se mora moški danes naučiti sam skrbeti zase še preden se preseli nekam skupaj z žensko. Pomoč v gospodinjstvu bolj kot feminizirano dejanje vidijo kot enakopravno porazdelitev vlog. Glede negovanja telesa pa eni vidijo to kot zgolj sredstvo, s katerim lažje dobijo, očarajo ženske in v tem ne vidijo feminizacije moških, medtem ko pa poudarjajo, da pač naj s tem ne bi pretiravali.

Pri ženskem pogledu na feminizacijo moških jim v večini spremembe moškosti, ki spominjajo na feminizirane, prija in jih v večini ne dojemajo kot feminizirane (predvsem kar se tiče vzgoje otrok in pomoči pri gospodinjskih opravilih). Na splošno se jim zdi, da so se moški feminizirali ravno zaradi žensk in da iz tega razloga izhajajo tudi pretirana skrb zase. Če bi ženske morale ovrednotiti ali so danes moški v večji meri feminizirani, bi jih pet od osmih odgovorilo z da, vendar ima vsaka svoje argumente, v čem feminiziranost sploh vidijo (v katerih dejanjih oziroma tudi značilnostih).

Če strnem odgovore intervjuvancev o feminizaciji moškosti, pridem do ugotovitev, da mladi v Sloveniji na splošno doživljajo moške bolj feminizirane predvsem kar se tiče nege in skrbi zase. Rada pa bi opozorila na to, da velika večina intervjuvancev dejanja, kot so enakopravna pomoč pri vzgoji otroka, enakopravna delitev gospodinjskih opravil znotraj doma, čustvena osvoboditev, ne občutijo kot feminizirana, ampak kot edini smiseln razvoj moškosti v takšni družbi. Kar pa se tiče razlik v moškem in ženskem pogledu, pa bi lahko glede na odgovore sodeč povzela, da ženske v Sloveniji doživljajo moške v večji meri feminizirane kot pa oni doživljajo sami sebe. Kar se tiče nege telesa in skrbi za videz, določeni moški doživljajo to kot sredstvo, s katerim očarajo ženske, medtem ko ženske to nekoliko bolj občutijo kot feminizirano. Vendar, kot sem omenila že pri zgornji obrazložitvi, vsak izmed intervjuvancev doživlja feminizacijo drugače. Precej jih feminizacijo priznava zgolj zaradi sprememb v zunanjem videzu in skrbi za telo, medtem ko nekateri vidijo feminizacijo moških tudi v tem, da so prisotni pri vzgoji otroka, da pomagajo pri gospodinjskih opravilih, da so spoštljivi do žensk, da so čustveni ...

Pri doživljanju pravega moškega so intervjuvanci imeli vsi precej izdelano podobo o tem, kakšen naj bi pravi moški bil. Pri opisovanju značilnosti pravega moškega je opis v določenih segmentih spominjal na opis tradicionalnega moškega, s tem, da so velik poudarek dali na spoštovanje žensk, hkrati pa naj bi bil pravi moški tudi čustven v določenih pogledih. Če nekoliko posplošim njihove odgovore, bi rekla, da so opisovali sodobno hegemonsko moškost, ki se je prilagodila družbenim spremembam.

Ko pa sem jih vprašala, koliko takšnih pravih moških dejansko poznajo, pa je sledilo presenečenje. Le štirje od šestnajstih intervjuvancev so odgovorili, da jih poznajo

precej, vsi ostali pa, da ne poznajo nobenega ali pa zelo malo. Tukaj bi svoje ugotovitve povezala z ugotovitvami Connellove (2012, 79), ki pravi, da obstaja le majhno število moških, ki doseže normativne standarde hegemonске moškosti. Izredno malo naj bi bilo moških, ki živijo po vseh načelih hegemonске moškosti, hkrati pa Connellova opozarja, da pa obstaja veliko drugih moških, ki so v stiku s hegemonsko moškostjo, oziroma s tem “projektom” hegemonije, ampak sami pač nimajo značilnosti, da bi lahko bili hegemonски moški. Boriyo se sicer za patriarhat in za to, da ženske ostanejo podrejene, ker to njim posledično prinaša ugodje in prav zato so isti krivci kot tisti hegemonски moški, ki v družbi še vedno ustvarjajo razmerja moči, ki so po godu le njim.

Pri zadnjem delu analize intervjujev pa sem pozornost namenila medijski reprezentaciji moškosti in kako mladi v Sloveniji vlogo medijev pri konstrukciji moškosti doživljajo. Po odgovorih sodeč intervjuvanci medije vidijo kot enega glavnih krivcev poleg ostalih družbenih sprememb, ki je povzročil, da so se sodobne moškosti feminizirale. Predvsem zato, ker reprezentirajo feminiziranega moškega, po katerem naj bi se ostali zgledovali. Hkrati pa so ustvarili nove potrebe moških, ki jih v realnem življenju delajo v večji meri feminizirane (kozmetični preparati, oblikovano telo, urejena pričeska).

4 SKLEP

V postmoderni družbi imajo moški neomejene možnosti izbiranja in oblikovanja lastne identitete. Zato soobstaja tudi več moškosti, ki jih težko kategoriziramo, saj je vsak posameznik zgodba zase. Dandanes dajemo veliko pomembnost življenjskim stilom – namreč bolj kot *“tradicija izgublja pomen in se vsakdanje življenje rekonstruira v dialektičnih medsebojnih vplivih lokalnega in globalnega, bolj so posamezniki prisiljeni, da se v raznoličnosti opcij pogajajo glede izbire življenjskih stilov”* (Švab v Giddens 2000, 209). Ker ni več “tradicije”, ki bi mladim fantom začrtala pot, so glede svojih odločitev skorajda popolnoma svobodni in vsak odgovarja za svoje dejanje in svojo izbiro.

Teorije moškosti se vse preveč naslanjajo na belega, heteroseksualnega moškega srednjega razreda in se še vedno premalo posvečajo tudi ostalim oblikam moškosti, ki obstajajo tako znotraj te kategorije kot tudi zunaj nje. Kot sem lahko s pomočjo raziskave ugotovila, v teoriji posamezniki še vedno prepoznavajo določen koncept hegemonске moškosti (pravi moški), ki se je prilagodil sodobni družbi, a ga hkrati v praksi redko najdejo. Velika večina se je temu spremenjenemu konceptu tudi v praksi prilagodila, medtem ko se nekateri še vedno iščejo in je prišlo v teoriji tudi do koncepta “krize moškosti”, ki ga pa dejansko v praksi, vsaj v Sloveniji, ne prepoznavamo.

Po odgovorih sodeč, ki sem jih pridobila z intervjuji, se mladi strinjajo, da se je na splošno moškost preobrazila od tradicionalne družbe pa do danes, a so se tem spremembam moški danes že prilagodili. Kot najbolj zastopana moškost v Sloveniji pa bi rekla, da je po odgovorih sodeč podobna moškosti novih moških, ki sem jih opisovala v teoretičnem delu. Da spomnim, novi moški predstavlja novo poglavje in je produkt modernosti (Messner 1993, 724). Novi moški bolj prisega na stil kot pa na učinkovitost oziroma uporabnost. Veliko se ukvarja s sabo, zato radikalne feministke nekako pesimistično ne vidijo pozitivnih sprememb, ampak so mnenja, da niso nič bolj enakopravno usmerjeni kot tradicionalni moški.

Prav z odgovori v intervjujih sem dobila lep vpogled v to, da mladi vidijo, da novi moški teži k enakopravnosti z ženskami in v ozadju nima zato slabih namenov, kot špekulirajo radikalne feministke. Mladi občutijo spremembe moškosti kot pozitivne, ker z dejanji, kot je pomoč doma, sodelovanje pri vzgoji, čustvena opora, postajajo bolj človeški in se približujejo enakopravnosti. Novi moški je torej postal čustven, spontan, intuitiven, ekspresiven, sočuten (Šadl in Pivec 2007, 450). Mladi v Sloveniji pravijo, da tradicionalnih moških v praksih ni več veliko, tisti, ki pa so, so del starejših generacij, ki še vedno teži k patriarhalnem sistemu. Kar me je skozi raziskovanje nekoliko presenetilo, je to, da imajo do tradicionalnega moškega nekakšen odpor in večinoma vsi podpirajo “napredek” v razvoju moškega kot čustvenega, ljubečega, človeškega.

5 LITERATURA

1. Arne. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 9. avgust.
2. Ashe, Fidelma. 2007. *The New Politics of Masculinity*. New York: Routledge.
3. Barker, Chris. 2000. *Cultural Studies: Theory and Practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
4. Barrett, Frank J. 2001. The Organizational Construction of Hegemonic Masculinity: The Case of the US Navy. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 78–98. Malden: Polity Press.
5. Beck, Ulrich. 2001. *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
6. Benwell, Bethan. 2007. New Sexism? Reader's responses to the use of irony in men's magazines. *Journalism Studies* 8 (4): 539–549.
7. Blaž. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 7. avgust.
8. Božidar. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 7. avgust.
9. Buić, Mirna. 2008. Metroseksualec – "novi" tip moškega, njegove reprezentacije in poskus destrukcije hegemonске moškosti. *Revija slovenskega etnološkega in antropološkega združenja Kula* 1 (1): 34–44.
10. Connell, Raewyn. W. 2001. The Social Organization of Masculinity. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 30–46. Malden: Polity Press.
11. --- 2012. *Moškosti*. Ljubljana: Krtina.
12. Dominik. 2013. *Intervju z avtorico*. Celje, 9. avgust.
13. Giddens, Anthony. 2000. *Preobrazba intimnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Gill, Rosalind. 2003. Power and the production of subjects: a genealogy of the New Man and the New Lad. V *Masculinity and men's lifestyle magazines*, ur. B. Benwell, 34–56. Oxford, Malden: Blackwell Publishing Ltd.
15. Goran. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 8. avgust.
16. Katja Kaja. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 10. avgust.
17. Kimmel, Michael S. 2001. Masculinity as homophobia. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 266–285. Malden: Polity Press.
18. Laura. 2013. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 17. avgust.

19. Lippa, Richard A. 2002. *Gender, Nature, and Nurture*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
20. MacInnes, John. 2001. The Crisis of Masculinity. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 311–328. Malden: Polity Press.
- Maja. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. avgust.
21. Messner, Michael A. 1993. "Changing men" and feminist politics in the United States. *Theory and Society* 22 (5): 723–737.
- Mira. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 18. avgust.
22. Morgan, David H. 2001. Family, Gender and Masculinities. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 224–250. Malden: Polity Press.
23. Nataša. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 19. avgust.
24. Oblak Črnič, Tanja. 2010. *Predavanja pri predmetu Osnove komunikološkega raziskovanja*. Fakulteta za družbene vede: interno gradivo.
25. Peter. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 9. avgust.
26. Rok. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 11. avgust.
27. Sampath, Niels. 2001. "Crabs in a Bucket": Reforming Male Identities in Trinidad. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 330–339. Malden: Polity Press.
28. Sara. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. avgust.
29. Segal, Lynne. 1990. *Slow Motion: Changing Masculinities, Changing Men*. London: Virago.
30. Šadl, Zdenka in Nataša Pivec. 2007. Reprezentacija moškosti v popularnem rapu na primeru 50 cent. *Teorija in praksa* 44 (3–4): 447–460.
31. Švab, Alenka. 2000. Nova intimna razmerja? Zasebnost in intimnost v pozni modernosti. V *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*, Anthony Giddens, 205–227. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. --- 2000. Poti in stranpoti novih očetovskih identitet. *Teorija in praksa* 37(2): 248–263. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
33. --- 2002. Divided we stand – teme in dileme študij spolov. V *Cooltura – uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja. Ljubljana: Študentska založba.
34. Tereza. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 19. avgust.
35. Urška. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 17. avgust.
36. Žiga. 2013. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 10. avgust.

37. Whitehead, Stephen M. in Frank J. Barrett. 2001. The Sociology of Masculinity. V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett. Malden: Polity Press.
38. Whitehead, Stephen M. 2001. Man: The Invisible Gendered Subject? V *The Masculinities Reader*, ur. Stephen M. Whitehead in Frank J. Barrett, 355–365. Malden: Polity Press.
39. --- 2002. *Men and Masculinities: Key Themes and New Directions*. Cambridge: Polity Press.

PRILOGE

Priloga A: Intervju, sogovornik Arne, 24 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški ste isti." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: Ne, ker je vsak moški edinstven, čeprav ima veliko moških na veliko področjih podobne karakterne lastnosti, noben pa nima prav vseh lastnosti, ki jih ima drugi. V primeru te fraze ponavadi ženska naleti na več moških, ki imajo podobne lastnosti in zato začne govoriti da so vsi moški isti.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Seveda obstajajo razlike. Vsaka generacija ima drugačne navade in stil življenja saj se svet konstantno spreminja in zato je normalno da se generacije razlikujejo.

Razlikujejo pa se lahko po zelo različnih stvareh, saj na primer nekdo drug podeduje miselnost svojega očeta, nekdo pa ne. Zato mislim, da so te razlike lahko zelo individualne.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: 20. stoletje je bilo nasploh stoletje sprememb. Tehnologija, oblike gospodarstva, socializem, kapitalizem ... življenjske navade, povečana rodnost ... Vse to je vplivalo na spremembe moških. Danes je zelo pomembno tudi to, da je Slovenija bolj liberalna kot včasih in zato se moški lahko obnašajo bolj po svoje v javnosti kot so se včasih. Včasih so se na primer oblačili večinoma vsi enako, danes pa vidimo zelo veliko različnih, nenavadnih stilov oblačenja.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Pri vzgoji otroka morata biti prisotna oba, mama in oče. Čeprav je mama po moje še vedno nosilka vzgoje otroka, je prav, da ji je moški v veliko pomoč.

V: Kakšen pa je zate pravi moški?

O: Pravi moški je tisti, ki razmišlja s svojo glavo, je samozavesten in odločen, zna poprijeti za fizično in mentalno delo, pa tudi v kuhinji se mora znajti.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Bolj malo.

V: Kakšen je pa sodoben moški, opiši mi prosim njegove karakteristike ...

O: Danes je preveč različnih tipov moških, ampak če bi lahko poudaril kakšno stvar na splošno, bi bila to feminiziranost.

V: Moški se danes tudi veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Prav je, da je moški urejen, toda zmerno, s tem mislim da ne komplicira. Moje mnenje je da se veliko moških preveč obremenjuje in preživi veliko časa pred ogledalom. Toda današnja družba je tako naravnana – vsak ima pravico, da dela kar hoče.

V: Se ti zdi, da so torej moški danes v večji meri feminizirani?

O: Ja, moški se danes pač veliko več posvečajo sebi in temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske. Do tega je prišlo, kot sem že omenil, zaradi bolj odprte, svobodne, liberalne družbe. Vsak dela sam s seboj kar hoče.

V: Ali poznaš metroseksualce?

O: Da, poznam.

V: Kaj lahko o njih poveš?

O: Za svoj izgled porabijo zelo veliko časa, živcev in denarja.

V: Ali je veliko takšnih moških?

O: Mislim, da takih moških v Sloveniji še ni tako veliko, toda v prihodnosti se lahko to spremeni...

Priloga B: Intervju, sogovornik Blaž, 25 let

V: A obstaja en tip moških ali jih prepoznaviš več?

O: Definitivno več. To je podobno kot pri ženskah, imaš moške, ki dajo ful na zunanji izgled, imaš tipe, ki dajo nekaj srednjega, da so urejeni, ampak jim ni to primarno, potem pa še tretja vrsta pa tipi, ki pa sploh nič ne dajo nase.

V: Kam bi sebe umestil?

O: V sredino.

V: Ali prepoznaviš razliko med današnjimi fanti oziroma med tabo in pa tvojim očetom ter dedkom?

O: Razlika je že zaradi tehnološkega napredka. Takrat so bile drugačne vrednote, dedek je živel po drugi svetovni vojni, to je popolnoma nekaj drugega, kot je to trenutno. Oče je živel s tem tehnološkim napredkom, če je bila finančna možnost so

začeli hodit v Italijo po obleke, da niso bili vsi isto oblečeni, ker si pri nas lahko dobil le kavbojke.

V: Kaj pa v odnosu do žensk ali prepoznaviš kakšno razliko pri različnih generacijah?

O: Ja tudi ta gentlemanovski odnos se skozi leta spreminja. Zdaj kvazi gentlemani dandanes so preveč pocukrani, nepristni. Ta gentlemanovska pocukranost gre s prvim delom moških, kot sem ti ga prej opisal.

V: Kaj je zate pravi moški?

O: Ta pogled se mi zdi, da se ni spremenil. Zame je definitivno pomemben spoštljiv odnos do ženske, kot drugo do svoje družine, definitivno, da ne pusti tej logiki, da je ženska gospodinja, moški pa noge v luft. Da je odnos enakopraven, to mora biti. Danes tako ženske kot moški služijo denar in niso gospodinje in tega zdaj več ni. Tudi ženske služijo denar, imajo kariere, definitivno mora tudi vzgoja otroka se dotikat obeh in biti enakopravna. Ok, seveda te materinske stvari opravlja ženska, ampak definitivno mora moški tudi pomagat pri gospodinjskih delih.

V: Koliko pravih moških po tvojem opisu poznaš?

O: Ja v praksi bolj malo.

V: Ali se ti zdi, te nove moške naloge, ki jih naštevaš, da vseeno kažejo, da so se moški v neko smer feminizirali?

O: Ne, ta feminizacija se bolj nanaša na zunanost, pocukranost, pretirana skrb za telo, fitnesi in podobno.

V: Koliko pa ti porabiš za skrb zase?

O: Jaz nekaj dam na to, ne posvečam pa pretirane pozornosti temu. Tudi ko grem v trgovino, nikoli ne obletavam milijon trgovin, ampak imam 2 uri in pokupim kar rabim in je dovolj za nekaj časa. Brijem se enkrat na 14 dni, to pa je to. Šport pa za dobro počutje.

V: Kakšna moškost pa je po tvojem mnenju najbolj reprezentirana v medijih?

O: Feminiziran moški.

V: Pa se lahko poistovetiš z njim?

O: Ne, nikoli. Te mlajši ga gledajo bolj kot lik.

V: Misliš, da je takšen moški le trenuten trend ali se je en del moškosti preobrazil?

O: Upam, da je samo trenuten trend.

Priloga C: Intervju, sogovornik Božidar, 28 let

V: Ali se moški med seboj razlikujete ali bi rekli, da ste vsi moški isti na nek način?

O: To, da smo vsi moški isti je eno veliko posploševanje. Niti približno se ne strinjam. Mogoče v tem tiči prikrita želja žensk, ki po mojem mnenju pogosto želijo popredalčkati vse zadeve in bi pač rade med močnejšim spolom potegnile neke paralele. Absolutno se moški razlikujemo med sabo, lahko bi celo rekli, da predvsem po tem, če gledamo v odnosih do ženske, koliko se v bistvu pustimo vaši (ženski) novodobni prevladi, celo nadvladi. Govorim o svoji generaciji. Imaš "oldschool" fante, fante, ki so jim očetje idolu, kjer je bil tip pravi tip, potem pa imaš moške, ki so nekje vmes, tukaj se štejem tudi sam in pa recimo moške, ki so prevzeli polovico ali pa celo več teh nalog, ki so jih prej imele mame naše generacije.

V: Kakšne so razlike med generacijami moških - od dedka do tebe, če le-te obstajajo.

O: Absolutno se postopoma v moških očeh, če gledamo, zvišuje vrednost ženskega spola. Če so imeli naši dedeki babice za mašino, ki proizvaja otroke, ki bodo potem delali na njivi, so jih naši očetje že nekam peljali in bili bolj prijazni, medtem ko je naša generacija že čisto enakopravna. Predvsem se te tri generacije razlikujejo po vlogah, ki naj bi jih moški imeli, po delitvi del, po razumevanju delitve dele. Če se vrnemo nazaj. Nekdo je lovec, nekdo nabiralec, nekdo je vojak, nekdo čaka doma in skrbi za otroke, nekdo gre delat. Bolj po teh delitvah in pa po razumevanju norm in vrednot, kaj se od koga pričakuje, na splošno v družbi.

V: Kaj je zate pravi moški?

O: Jaz mislim, da se pomen pravega moškega, takšnega kot smo ga navajeni izgublja. Vloga pravega moškega na splošno izumira. Pravi moški je moški, ki drži družino pokonci, je močen, odločen, lahko je čustven ampak naj jih ne bi kazal, finančno stabilen, preskrbi družino, pravi moški se bolj zanaša na ženo, da bo ona opravila ta klasična ženska dela, kot so vsa gospodinjska dela ter vzgoja otrok, moški pa bolj ta vodstvena opravila.

V: In kje vidiš, da se ta pravi moški izgublja kot si prej omenil?

Izgublja se v tem, da so punce vzgojene v drugačnem duhu, da imajo tudi punce zdej tudi izobražene, celo bolj kot moški, da imajo univerzitetno izobrazbo in imajo enak zaslužek, enako si želijo doživetij, potovanj, enako zahtevne položaje si želijo met in

ko hočejo prevzeti to kar je bilo nekoč moško, se ne morejo ženske niti več posvečati temu, kar je bilo nekoč žensko.

V: Pride zato tudi do feminizacije moških?

O: Ne pride toliko do feminizacije moškosti, kot pride do neke enakopravne delitve nalog, del in nekako vsi postajamo unisex. Se izgublja pomen kaj je moško, kaj je žensko, to se vidi tudi po modi, po vsem, po obnašanju, pričakovanjih.

V: Pojavlja se določen nov trend moških, ki veliko svoje energije vlagajo v skrb za videz. Kako ti to občutiš?

O: To je eno od sredstev kako pridobiti punce, ker tudi dekleta se dandanes raje videvajo s fanti, ki na ta način skrbijo zase. In se mi zdi, da tudi punca danes v fantu ne išče toliko očeta, kot ga je nekoč, ampak išče sebi enakopravnega partnerja. Punca več noče nekoga, ki je zgolj finančno stabilen, močen in visok in pravi dec, ampak s tem ko moški izgublja to svojo tradicionalno vlogo se tudi on zateka k nečemu drugemu. Moški ne uspemo biti več pravi moški v ženskih očeh in se feminiziramo.

V: Poznaš kakšnega tradicionalnega moškega?

O: Ja poznam nekaj teh tradicionalnih pravih moških, ampak danes izpadejo prej smešni kot karkoli drugega. Recimo, ki imajo potem za moje mnenje malce nazadnjaška razmišljanja, norme in vrednote in slej ko prej tudi oni ko pridejo v neko drugo okolje spoznajo, da so se časi spremenili. Poznam take moške, ampak so bodisi nesrečni, bodisi zapiti, predvsem pa so v manjšini.

V: Ali se sam veliko ukvarjaš z zunanjim videzom?

O: Odvisno od dneva in obdobja, v povprečju ne dajem veliko na svoj izgled, predvsem morda zato, ker sem že dolga leta v vezi. Veš, da ko si samski si lovec in takrat veliko bolj skrbiš za to.

V: Kakšni moški so najpogosteje reprezentirani v medijih?

O: Mene fascinirajo podobe iz 70. in 80. let te mafijske podobe moških in njihove vloge, so preskrbeli vse, ti stari filmi so mi bolj naklonjeni. Današnji filmi pa podpirajo določeno feminizacijo moškega, to, da si lep, povsod pobrit in ti to servirajo kot nekaj normalnega. Tebe je pred 30. leti vzgajal samo oče, danes te vzgaja oče, mati, internet, vsi možni mediji, ki ti servirajo merila kaj in kako. Postavijo neke idealizirane feminizirane podobe moških in jim mladi sledijo, to se nanaša bolj na fizično podobo, ki je nanazadnje tudi del osebnosti.

V: Se ti zdi, da moški danes v večji meri izkazujejo svoja čustva?

O: Ja. Včasih moški niso javno smeli jokati, ker so bili vzgajani v tem duhu, da je to sramotno, danes pa jočejo, ker to ni več tabu tema. Jaz sem še vzgojen v duhu, dvigni glavo, jokaj, ko te nihče ne vidi, ker je pač izkaz čustev v javnosti dekonstrukcija moje moškosti.

V: V čem pa misliš, da je razlog, da si moški dopustijo in izkazujejo svoja čustva tudi javno.

O: Predvsem to, da se je moške nehalo vzgajat kot moške in ženske kot ženske, vsem je vse dovoljeno, ni več tabu tem toliko, nič ni hudega, če moški joka in nič ni hudega, če hoče bit ženska glavna v družini. Na ta način se je začelo vzgajat - unisex vloge.

Priloga Č: Intervju, sogovornik Dominik, 20 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški ste isti." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: Menim, da niso vsi moški isti. Razlog za takšno razmišljanje pa tiči v tem, da se moški ženskam v veliki meri zdijo popolnoma enaki drug drugemu samo zato, ker se vsi enako odzovejo na fizično podobo ženske. Res je, da si vsi želijo vizualno privlačno žensko, vendar v trenutku, ko moški vzljubi žensko zaradi njene osebnosti postane popolnoma drugačen vsem drugim moškim, saj moški iščejo v ženskah več različnih karakternih lastnosti kot pa ženske v moških. Velika večina žensk v moškem namreč išče podobne stvari kot so samozavest, ljubeč odnos, skrb, duhovitost. Sicer pa podobnost med moškimi tiči tudi v tem, da si delijo podobne vzorce vedenja oziroma navade, ampak tudi ženske si jih, saj jih v to prisili družba v kateri živimo. Moški naj bi bil močan, mora se ukvarjati s športom, trdo delati in igrati videoigrice. Družba je ljudem vcepila podobo tradicionalnega moškega kot človeka, ki v nasprotju z ženskami skriva svoja čustva. Moški niti približno niso vsi enaki, vsi imajo namreč različne osebnosti, navade, stvari, ki so jim všeč in jim niso. Vseeno pa se dnevno soočajo s pritiskom družbe, ki jih sili k podobnem obnašanju. Tako potem tudi nastajajo vsemogoči stereotipi o moških.

V: Če se za trenutek zazreva v preteklost in primerjava tvojega dedka, očeta ter na primer tebe. Ali se moški glede na generacije razlikujete?

O: Med vsako generacijo obstajajo določene razlike, ki so nastale predvsem zaradi različnega obdobja v katerem smo se rodili in živeli. Razlike je mogoče zaznati že v

načinu govora, oblačenja, prehranjevanja in ne nazadnje tudi navadah. Fantje dandanes tudi drugače dvorijo dekletom kot včasih, uporabljajo različno tehnologijo in živijo zelo dinamično življenje.

V: Kaj pa misliš, da je tisto, kar je povzročilo spremembe pri moških?

O: Ravno zaradi tempa življenja, ki je postal veliko hitrejši in zahteva več prilagajanja. Ni več dovolj, da moški v družino prinaša samo denar za preživetje, ampak mora sodelovati tudi pri vzgoji otrok in nuditi čustveno oporo. Na drugi strani pa so se časi spremenili do te mere, da so transformacijo doživele tudi ženske, ki prav tako ne morejo samo ostajati doma in skrbeti za vzgojo in otrok. Eden izmed razlogov, ki je ženskam olajšal odhod od doma pa je razvoj tehnologije, ki omogoča ženskam, da zasedejo več različnih delovnih mest, ki ne zahtevajo toliko fizične moči. Ženske so si prav tako izборile enakopravnost, tako da lahko aktivno sodelujejo v soustvarjanju družbe in so v veliki meri neodvisne od moškega.

V: Moški se danes veliko bolj udejstvujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš – kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Ženske so si v veliki meri že zagotovile enakopravnost med delovno silo, moški pa bi prav tako morali dobiti spoštovanje kot enakopravni člen pri vzgoji otrok. Torej, če je nova vloga žensk v družbi bolj delovne narave, ne bi smelo biti prav nič čudnega, da bi nekateri moški ostali doma in storili pravo moško dejanje oziroma skrbeli za družino.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Pravi moški pomisli preden naredi, vendar je hkrati odločen in osredotočen. Pravi moški je neodvisen, odgovoren za družino in prijatelje, pošten, uspešen, ima načrt, samozavesten in se ne zlomi v stresnih situacijah. Prav tako pa se mora znati nasmejati, biti očarljiv in znati z besedami.

V: Koliko pravih moških pa poznaš?

O: Hmm, bi rekel da prav takšnega, ki ima vse karakteristike bolj ni.

V: Se ti zdi, da so moški na splošno danes v večji meri feminizirani?

O: Ne, sam se s tem ne bi strinjal. Moški nismo nič bolj feminizirani, ampak nam želijo sploh preko medijev vsiliti takšno neko idealno podobo moškega, ki je ves popoln, ves našminkan, pridno natreniran in podobno. Se mi pa zdi, da smo pač današnji moški veliko bolj človeški. Tako v odnosu do žensk, se tudi mi borimo za neke vrste enakopravnost, kot recimo tudi sami do sebe. Si pač dopustimo, da tudi jočemo in vse kar je bilo prej moškim na nek način prepovedano. Tudi kar se tiče

vzgoje, se mi zdi prav, da smo moški del tega in pač vse te spremembe se meni osebno ne zdijo feminizirane. Še vedno smo moški, ampak pač bolj človeški.

Priloga D: Intervju, sogovornik Goran, 23 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški so ste isti." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: S to trditvijo se ne strinjam, ravno tako kot se ne strinjam z nobeno vrsto stereotipizacije, ki jih je v današnjem svetu vse več. Obstajajo različni tipi moških tako kot obstajajo različni tipi žensk. Dejstvo pa je, da določene ženske privlačijo določen tip moških in zato doživljajo vedno iste vzorce obnašanja le teh. V tej izjavi kot v vsaki stereotipizaciji vidim le izraz kompleksov določenih žensk in se spomnim na stavek v sociološkem učbeniku, da stereotipizacija pove več o tistem, ki jo je izrekel kot o tistem na katerega se nanaša.

V: Se ti zdi, da se moški razlikujejo glede na različne generacije?

O: Seveda obstajajo razlike, vsaka generacija je specifična in tudi ta se razlikuje po nekih lastnostih. Tako opažam že velike razlike v generacijah med dedkom in očetom. Velike razlike so opazne predvsem v vrednotah, ki so se sčasoma spreminjale.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Na spremembe je vplivala predvsem družbena sprememba in pravice žensk, ki so jih pridobile sčasoma. Tako so postale enakopravne, opravljajo lahko iste poklice, imajo iste pravice in tako so moški izgubili primarno vlogo v tej patriarhalni družbi. Po drugi strani pa številni še zmeraj skušajo ohranjati svoj primarni položaj v družini, s finančno premočjo nad žensko, saj vemo da v realnosti ženske še zdaleč niso enako plačane in nimajo dostopa do višjih položajev, če ne gre tako pa s fizično premočjo. Ego moškega skratka ne sme trpeti. Prav tako so se spremenile pričakovanja do moških, ki jih je prinesel neoliberalistični potrošniški sistem, ki vidi moškega kot potrošnika, kar prej ni bil, saj je bilo težje apelirati na moške, ki so delovali bolj razumna in ne emocionalna bitja. Sedanjemu sistemu je uspelo ravno to, preko emocionalnosti žensk prisiliti moške v feminizacijo, zaradi koristi, ki jih potem imajo s strani žensk saj so razumna bitja in v tem vidijo cilj.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Pomoč pri vzgoji se mi ne zdi feminizirano dejanje. Smešni so mi predvsem zagovorniki tradicionalnih vlog v družini in to v 21. stoletju, ko se še zmeraj

sklicujejo na kameno dobo. Moški nabiralec, lovec in oplojevalec žensk, ženske pa skrbijo za vzgojo otrok. Z vidika vzgoje se mi zdi zelo pomembno, da pri vzgoji sodelujeta oba starša, saj lahko na številnih primerih vidimo posledice neprimerne vzgoje v enostarševskih družinah ali v družinah kjer je oče večino časa odsoten.

V: Kakšen pa je zate pravi moški?

O: Pravega moškega ni, saj bi vsaka definicija bila nezadostna. Z mojega vidika je pri moškemu najbolj pomembna zdrava samozavest in da s tem ženski daje oporo v obliki čustveno stabilnega osebk, ki ne dvigne roke nad žensko ampak je sposoben probleme reševati s pogovorom. Naloge moškega so to da spreminja okolje, da čuti neko poslanstvo do drugih, lepoto dojema od vznoter v nasprotju do ženski, ki izražajo zunanji narcizem ... Pravi moški more iskati bitnost, njegovo delovanje mora biti inovativno in za to se mora tudi bolj izpostavljati. Le tu vidim skupno točko med moškim izpred nekaj tisoč let in sodobnim moškim. In ravno ta interes neoliberalističnega potrošniškega sistema, ki mu ustreza status quo in teži k trenutni hegemoniji je v nasprotju z moškim, ki želi spremembe in deluje inovativno, ter se bolj posveča notranji lepoti kot zunanjemu narcizmu, zato se moški spreminja.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Po pravici povedano malo.

V: Kako pa bi opisal sodobnega moškega?

O: Sodobni moški je urejen, diši, nosi nakit, nosi obleke priznanih znamk, je uspešen v službi, ki ne zahteva fizičnega dela, vozi velik nemški avto hkrati pa skrbi za družino, ima veliko mrežo prijateljev, pije drage viskije in ostale žgane pijače, je izobražen, uporablja kremo za obraz, ki upočasnjuje staranje kože, odličen ljubimec, ki hkrati vsak dan v fitnesu izoblikuje svojo postavo, skratka je en tak multipraktik upam, da se v pripovedovanju čuti moj sarkazem, skratka kot je pred kratkim rekel priznani psihoanalitik, je sodoben moški skupek predstav v očeh ženske, ki jih ustvari hollywoodska industrija in oglaševalski konglomerati. Ravno temu pripisuje tudi veliko povečanje samskih moških in žensk, saj imamo eni glede drugih prevelika pričakovanja, ki so plod tega pranja možganov, saj smo postali preveliki egoisti, ki celo življenje iščemo sanjske partnerje in nismo pripravljeni na kompromise in prilagajanje svojih osebnosti.

V: Ravna ta skrb moški za svoj videz je v zadnjem času precej bolj opazna kot včasih, kako ti to vidiš?

O: Na splošno se družba veliko bolj posveča zunanosti kot včasih. To je dejstvo, to niso samo moški, tudi ženske so postale veliko bolj obsedene z izgledom, kar mislim da je zadosti razvidno v povečanju števila lepotnih in plastičnih operacij med ženskami, vse dandanes temelji na vizualnem izgledu na promociji na samopromociji. Žal je tako in mislim, da bo to v prihodnosti doseglo svoj vrh. Eni se tega zavedajo že danes, a na splošno so ti v manjšini. Celoten marketing temelji na tem in kot je rekel priznan strokovnjak za marketing je skrajni čas, da bo imela glavno vlogo spet vsebina ne pa embalaža. Isto je pri ljudeh.

V: Se ti na splošno zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Termina feminizacija moških ne priznavam, ker je dandanes nemogoče kategorizirati kaj sploh je feminino. Tudi ženske so potemtakem veliko bolj feminizirane kot so bile včasih. Je pa res da so dandanes moški veliko bolj obsedeni z znamkami oblačil, ki jih kupujejo, z nakitom, urami, tetovažami, kozmetiko, ipd. kot so bili včasih, saj je veliko bolj pomemben vizualni izgled kot je bil včasih. Krivdo za to lahko na široko pripišemo neoliberalni potrošniški družbi, kjer so stare vrednote in načela postale postranska stvar, važne so stvari, ki pospešujejo potrošnjo in ki obogatujejo tisti en procent prebivalstva, ki ima od tega korist. Naivno bi rekel, da so sprva temu podlegle ženske, vendar so kmalu bili moški "prisiljeni" v to spremembo, saj so prodajalci ugotovili, da obstaja velik segment, torej moški, ki je bil do sedaj še neizkoriščen. Tako so se tudi moški postali objektivizirani, na jambo plakati so se pridružili ženskam, začeli kupovati kreme za obraz, začeli polniti fitnes centre in podobno da bi ugodili ženskam, ki so si želele prikupne mladeniče iz reklam.

V: Poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Poznam kar nekaj metroseksualcev. Velikokrat jih številni enačijo z homoseksualci vendar stvari niso med sabo nujno povezane. Vsak metroseksualec ni nujno homoseksualec, in vsak homoseksualec še ni nujno metroseksualec. Metroseksualci so zame predvsem tisti, ki posvečajo veliko pozornosti svojemu izgledu, kje je meja kaj je veliko bi težko povedal, saj se te meje skozi čas vedno znova dvigujejo. Pred 30 leti je za metroseksualca veljal vsak, ki se je tuširal več kot enkrat na teden, danes se veliko moških tušira vsak dan, pa še to ne pomeni da so metroseksualci. Zame osebno je meja nekje tam kjer se moški začnejo ličiti, se več kot enkrat na dan gledati v ogledalo, skratka se posvečati osebni izgledu v večji meri kot to zahteva osebno ugodje in osebna higiena, oblačiti le oblačila priznanih znamk, brati revije o moškosti, ki jim govorijo kako morajo biti kot moški kot je

men's health, in podobno. Takih moških je vedno več, kar lahko pripisujemo pričakovanjem žensk in sodobni družbi, ki temelji na vizualnih predstavah.

Priloga E: Intervju, sogovornik Peter, 21 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški ste isti." Ali se s to frazo strinjaš?

O: S frazo se ne strinjam, sploh pa ne s stereotipiziranjem moških, ki ponavadi nastane zaradi slabe pretekle izkušnje. Obstajajo moški, ki dajo veliko na svoj ugled, so odločni, stremijo k cilju, velik del svojega časa posvečajo karieri, so tisti ki so zagledani vase in imajo ogromen ego, na drugi strani pa se mi zdi da je še vedno veliko tistih, ki so preprosti, družabni, vedno več pa obstaja takih, ki so mnenja, da je potrebno uživati vsak trenutek in nimajo veliko predsodkov.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Seveda, razlike v generacijah obstajajo. Predvsem se glede na življenjsko obdobje posameznika razlikujejo vrednote. Starejšim je sigurno najpomembnejše zdravje in varnost, srednji generaciji družina, mlajši se posvečamo izobrazbi.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Na spremembe je sigurno vplival razvoj okolja, tehnologija, posledično sprememba vrednot in prepričanj. Recimo v prazgodovini je bil moški glavni, dominanten, tisti ki je poskrbel za hrano, ženska pa v podrejenem položaju. V kasnejših obdobjih se je v družbi spodbujala kolektivnost, skupinski duh; dandanes pa je večji poudarek na osebnem razvoju, osebni karieri in predvsem na človeškem kapitalu. Zdi se mi, da je največ sprememb prinesla tehnologija, saj se velika večina moških kot tudi žensk izobražuje in razvija osebno kariero z namenom zagotavljanja luksuznih dobrin. Zgodovinsko gledano se je vloga moških nasproti ženskam zelo spremenila, saj so ženske skozi zgodovino dobivale vedno pomembnejšo vlogo in imajo dandanes zelo pomembno vlogo v družbi, meje diskriminacij pa so v sodobnih družbah skoraj že zabrisane.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: To da se moški udeležuje vzgoje otrok se mi zdi pravilno. Niti malo se mi ne zdi feminizirano dejanje; sem mnenja da mora otrok preživeti čas z obema staršema.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Mislim, da je pravi moški tisti, ki je iskren, pošten, zanesljiv in vztrajen. Tisti, ki je odločen in sledi svojim prepričanjem in ne družbenemu vplivu.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Težko je reči, nekaj sigurno.

V: Kakšne so karakteristike sodobnega moškega?

O: Sodoben moški je sposoben, ambiciozen, urejen, uglajen.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ...

Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Strinjam se, da mora biti moški urejen, dati tudi nekaj na svojo zunanost, sploh je to pomembno pri določenih poklicih, kjer je videz ogromnega pomena. Zakaj je prišlo do tega pa težko rečem. Mislim, da zaradi vpliva medijev, modnega sveta, sprememb stališč sodobne družbe in ker si seveda tudi z dobrim videzom v današnji družbi bolje sprejet.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Moški so sigurno v večji meri feminizirani. Kaže s v posnemanju določenih ženskih lastnosti, hkrati naj bi bili feminizirani moški bolj nelojalni, neiskreni in goljufivi. Do tega je prišlo zaradi spremenjenih družbenih vlog moških in žensk. Včasih so bile ženske tiste, ki niso imele svoje kariere in je bilo to prepuščeno le moškim, dandanes so meje v kariernem svetu kar dobro zabrisane. Ni več ženska tista, ki kuha, pere, lika ampak tudi moški prevzame del vlog. Velik vpliv na spremembo moških so imela tudi zgodovinska dogajanja, kraj bivanja, razvoj tehnologije ...

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Da poznam metroseksualce. To so moški, ki so narcisi, veliko pozornost namenijo osebni videzu in so si v vsakem pogledu všeč. Mislim, da je vedno več takih moških, sploh v modnem, filmskem in športnem svetu.

Priloga F: Intervju, sogovornik Rok, 26 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški ste isti." Ali se s to frazo strinjaš?

O: S to trditvijo se strinjam delno in sicer sem mnenja, da naj bi ta trditev v smislu posploševala tisto značilno moškost, ki se kaže v nepripravljenosti sodelovanja pri

določenih hišnih opravilih, dominantnost nad ženskim spolom, vsekakor pa je vsak moški vsak po svoje moški. Težko je razdelati kategorije oziroma tipe moških, saj je na voljo več različnih meril na osnovi katerih je možna tipizacija.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem sebe. Ali obstajajo razlike med vami?

O: Razlike so predvsem v tem, da starejše generacije niso sodelovale pri določenih opravilih. Tu bi predvsem izpostavil kuhanje. Tradicionalno moški niso posegali po kuhanju, medtem ko mora sodobni moški znati kuhati vsaj osnove. To je po mojem posledica daljšega obdobja praznega gnezda pri novodobnih moških, saj so se tradicionalno moški poročali oziroma začeli snovati družino precej zgodaj in je potem ženska skrbela za dotična opravila. Medtem ko je novodobni moški samski dalj časa in mora posledično sam poseči po teh opravilih.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Moški danes posegajo več pri vzgoji otroka in to ne bi mogel imenovati niti feminizirano niti pravo moško dejanje. Razlika s preteklostjo je predvsem ta, da so ženske bolj vzgajale ženske, medtem ko so moški praviloma že od začetka moškega. V lovsko-nabiralniški skupnosti so moški učili svoje moške potomce veščin lova, medtem ko so matere skrbele za hčere na način, da so jim čim bolj privzgojile materinski čut in dolžnosti hišnih opravil.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Pravi moški je tisti, ki nosi hlače. V tej trditvi je zajeto kar dosti. Pravi moški bo opravljal tipičen moški poklic. Skupaj v gospodinjstvu bo s partnerko, ki bo praviloma opravljala samo hišna opravila. Tipičen moški je zaščitnik družine predvsem v finančnem smislu, saj je glavni vir dohodka gospodinjstva. S tem ima v gospodinjstvu moč in tudi določeno avtoriteto. Pravi moški je vedno tekmovalen in kot tak želi biti vodja in ne voden. Mora biti vodja krdela. Kot primer bi navedel Vladimirja Putina.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Malo, edino sebe v bistvu (smeh).

V: Kakšen pa je sodoben moški?

O: Sodoben moški je primoran posegati po tradicionalno ženskih nalogah, saj nima v določenem obdobju partnerja, ki bi mu omogočal to lagodje. To pomeni, da opravlja

določena hišna opravila in ima v primerjavi s tradicionalnim bolj razvite komunikacijske spretnosti in socialen čut.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: S trditvijo se ne bi strinjal, saj so bili moški že skozi zgodovino dosti bolj urejeni kot ženske. Že od starodavnega Egipta naprej so se moški ličili, urejali frizuro. V zadnjem času je porast tega zgolj zaradi želje posameznega moškega po pritegnitvi čim boljše ženske. Danes je težko biti alfa samec pri 30. letih, saj se je težko dokopati do določenega bogastva in s tem do moči v družbi s čimer bi moški privabil žensko. Tako se poslužujejo drugih metod.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Moški niso danes nič bolj feminizirani kot v preteklosti. Se pa to bolj govori v javnosti, saj je moralo biti v preteklosti marsikaj zamolčano. K temu je pripeljala demokracija in enakopravnost ter pravica izražanja svojega stališča.

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Metroseksualec je skoraj sigurno narcisoidna oseba. Ekstrovertirana in obsedena s tem, da bo odsevala določeno podobo v javnosti z namenom pritegniti pozornost. Moderni Doriani Greyi.

Priloga G: Intervju, sogovornik Žiga, 24 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški ste isti." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: Mislim, da nismo vsi isti. Tako kot ženske niste vse iste. Tipov moških je veliko, ločijo se po osebnostnih lastnostih in videzu.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem še sebe. Ali obstajajo razlike med vami?

O: Ja. V tem kaj počnemo in kako razmišljamo. Mislim, da so obstajale tudi razlike med moškimi v isti generaciji.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Čas v katerem živimo, vse družbene spremembe, ki so se dogajale, tudi to, da ste si ženske priborile veliko pravic, ki jih prej niste imele. Vse to.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Kot pravo moško dejanje. Sam bom z veseljem sodeloval pri vzgoji svojega otroka.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Jaz sem pravi moški (smeh). Ne vem, odvisno kaj si ženska želi. Ene se rade kregate, druge ste rade glavne, tretje želite biti v podrejenem položaju ... Važno je, da zna stati za svojimi besedami.

V: Koliko po tvojem mnenju pravih moških pa poznaš?

O: Veliko. V družbi kjer se gibljem bi lahko za vse fante rekel, da so pravi dedci.

V: Kakšen pa je sodoben moški?

O: To bi pa težko opredelil. Sam imam toliko različnih prijateljev z različnimi lastnostmi, da bi težko opisal zgolj enega sodobnega moškega. Hkrati jih obstaja več, daleč od tega pa da bi bil toliko definiran kot je bil ne vem, tradicionalni, pri katerem se je točno vedelo kaj se od njega hoče.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Tudi sam se veliko posvečam svojemu videzu, obleki, no frizuri malo manj. V tem ne vidim nič slabega, odvisno zakaj se temu toliko posvečaš in da to ne preraste v obsedenost.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani, v čem se to kaže in zakaj je do tega prišlo?

O: Ja, smo v večji feminizirani. Zakaj pa želite biti ženske suhe? Zato, ker tako pravijo na televiziji. Mediji so pač ustvarili neko podobo moškega, h kateremu podzavestno težimo. Tako kot tudi ženske pač. Ves ta potrošniški svet nam narekuje kako živeti in ti napotki pač narekujejo k življenju bolj feminiziranega moškega. Vsaj kar se tiče recimo skrbi zase, pa izkazovanje čustev ...

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Ne. Predvidevam, da moški, ki imajo tudi ženske lastnosti. Ja mogoče jih je vsak dan več, ne bi pa rekel, da jih je veliko.

Priloga H: Intervju, sogovornica Katja Kaja, 22 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: “Vsi moški so/ste isti.” Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: Ne, moški se ločijo na več načinov. Lahko se ločijo po videzu ali lastnostih. Nekateri so bolj čustveni, drugi bolj robustni, lahko so ženstveni, možati, napadalni, vase zagledani, egoistični.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Obstajajo tako fizične kot psihične lastnosti. Menim, da so najbolj vidne razlike v njihovem razmišljanju, predvsem o razmišljanju o prihodnosti, družini, o tem kaj bi radi počeli ...

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Predvsem to kar je vplivalo na vse spremembe. Razvoj in spremembe v družbi, so vplivale tudi na spreminjanje moških.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš?

O: Kot pravo moško dejanje. Tudi moj oče je imel veliko vlogo pri moji vzgoji in sama v tem ne vidim nič slabega, še več, to je edino pravilno!

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Odvisno od osebe. Jaz na vsako osebo gledamo predvsem iz lastnosti, ki jih ta oseba premore. Če je oseba dobra, prijazna, delavna in pozitivna, potem jo lahko označimo kot pravega moškega ali pravo žensko.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Dejansko malo. Mogoče je v mojih očeh tak moj oče in tak moj partner. Verjetno pa se percepcija tega skozi leta spreminja.

V: Kakšen je sodoben moški, opiši njegove karakteristike ...

O: Po mojem mnenju imamo v tem trenutku približno 2 plati sodobnih moških. Vsaj v Sloveniji. Če na njih gledamo iz globalnega vidika, je le teh več. Predvsem pa so močno osredotočeni nase in na lasten uspeh. Veliko se ukvarjajo sami s seboj. Po drugi strani pa so tu moški, ki jim je za vse vseeno.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri, temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske. Kako ti to vidiš?

O: Če je vse v meji normalnega, se s tem ne obremenjujem. Ravno pred dnevi sva s fantom ugotovila, da ima več kozmetike kot jaz, pa ne ker bi bil obseden s svojim

videzom, temveč zaradi tega ker jaz nisem. Po drugi strani mi je všeč, če moški poskrbijo za svojo urejenost in po svetu ne hodijo razcapani, v raztrganih oblačilih, z neurejeno frizuro ... Menim, da se prav vsak moški posveča svojemu videzu, odvisno je le od tega kakšen je njegov stil. Pa če je športnik, modni oblikovalec, natarak, direktor ... Ljudje se ne obremenjujemo s tem koliko časa moški posvečajo svoji urejenosti, temveč temu kakšen stil imajo.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Menim, da ne. Življenje se spreminja, tako se spreminjamo ženske, tako se spreminjajo moški. Potem bi lahko rekli, da smo ženske prevzele lastnosti, ki so značilne za moške. Je pa res, da vse več moških postaja preveč obremenjenih s seboj, verjetno je do tega prišlo zaradi sprememb v kariernih možnostih, saj si jih večina ne želi postati več vozniki avtomobilov, vojaki, zdravniki ...

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Metroseksualci so moški, ki dajo ogromno na svoj videz. Porabijo veliko denarja za kozmetične izdelke, obremenjujejo se s stvarmi, ki so bile v domeni žensk, vseeno pa ohranijo tudi veliko moških lastnosti. Po mojem mnenju jih vsaj v Sloveniji ni veliko, saj so hitro tarča neodobravanja. Vseeno pa se v vsakem moškemu skriva vsaj kakšna lastnost metroseksualca, čeprav si tega ne želijo priznati.

Priloga I: Intervju, sogovornica Laura, 25 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški so." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: S to frazo se ne morem absolutno strinjati, saj je vsem jasno, da si moški med seboj niso popolnoma enaki, kot tudi ne ženske in ljudje nasploh. Gre za neko generaliziranje, s katerim želimo dotično lastnost posameznika primerjati s širšo celoto, v tem primeru jo apliciramo glede na spol. Težko rečem, kakšne tipe moških prepoznavam, ker znotraj žensk in moških tako rekoč ni neke uradne delitve, vsekakor pa delitev obstaja. Sama različne tipe moških prepoznavam glede na lastnosti, njihove poglede na življenje, veliko pa mi o moških pove tudi njihova zunanja podoba.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Seveda razlike obstajajo. Pravzaprav niti ne morejo ne obstajati, saj se svet iz leta v leto bolj razvija in postaja čedalje bolj integriran, to pa se seveda odraža tudi na mentaliteti in samem načinu življenja slehernega posameznika. Razlike bi bile torej v tem, da je pri fantih naše generacije že sam način življenja toliko bolj razvit in s tem drugačen od tistega, ki so ga poznali naši dedki. Duh časa se iz generacije v generacijo spreminja, s tem pa tudi ljudje. Razlike so že v dostopu do boljše izobrazbe, informacijske tehnologije, avtomobilov, oblek itd.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Progresivni razvoj človeške civilizacije oziroma globalizacija.

V: Moški se danes veliko bolj udejstvujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Nič ni narobe, če se družbene vloge malce spremenijo – v skandinavskih državah je to že pravi trend, saj je tam še posebno veliko moških, ki so prevzeli glavno vlogo pri otrokovi vzgoji. Težko je reči, ali gre za pravo moško dejanje – glede na stereotipe sigurno ne, glede na potrebe, ki jih narekujejo okoliščine, pa vsekakor da. Dejanje se mi ne zdi sploh feminizirano.

V: Kakšen je zate pravi moški? Kakšne karakteristike mora imeti, da si zasluži takšno oznako?

O: Izobražen oziroma razgledan, razumevajoč, urejen, skrben, pošten.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Kar nekaj, ker popolnega ni, saj to vemo vsi. Gre za celosten izgled človeka kljub kakšnim slabim lastnostim.

V: Kakšen je sodoben moški, opiši njegove karakteristike ...

O: Bolj izobražen, vpet v informacijsko tehnologijo, zanima se za šport in s tem tudi za zunanji videz.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svoji zunanji podobi. Kako ti to opažaš?

O: S tem ni nič narobe, dokler gre za normalno urejenost človeka. Prav je, da tudi moški skrbijo za svoj videz, seveda pa pri tem ne smejo pretiravati. Do tega je prišlo zaradi potreb, ki jih narekuje trenutni življenjski stil – dobra obleka, dober telefon, dober avto, skrb za telo. Veliko vlogo imajo pri tem množični mediji, v ozadju pa je tudi sama potrošnja. Še nikoli prej človek ni imel na izbiro toliko različnih stvari na posameznih področjih, na praktično vseh delih sveta. Vzrok za to je globalizacija.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Če moški skrbi za to, da je urejen, se ukvarja s športom, vozi dober avto zame še ni feminiziran. Tudi če kuha ne. Gre samo zato, da so se zaradi boljšega načina življenja in okoliščin malce spremenile tudi družbene vloge moškega in ženske, s čimer pa ni nič narobe. Je posledica časa, v katerem živimo in pa tudi trendov. In ravno zato, ker moški ni več samo lovec, ženska pa samo nabiralka in ker so se njune vloge malce premešale, se je uveljavil koncept feminizacije moških. Po mojem mnenju gre za zahodni koncept, aplikativen bolj kot ne samo za zahodne družbe. Drugod so družbe dosti bolj tradicionalne in manj integrirane v mednarodno skupnost.

Priloga J: Intervju, sogovornica Maja, 24 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški so isti." Ali se strinjaš z njo?

O: Ta fraza je, vsaj če izhajam iz sebe, večinoma uporabljena v šali in bolj sarkastično, ob tem pa vsaka optimistična gospodična nekje v sebi še vedno upa, da le niso vsi enaki. Ne vem, če je delitev na tipe moških ravno primerna, sama bi prej uporabila delitev na tipe njihovih karakterjev, ki se med ljudmi ne glede na spol seveda precej razlikujejo. Tako lahko naletimo na domišljave, arogantne in vase zagledane mladeniče, ali na tiste, ki si upajo malo manj in se držijo bolj v ozadju, kar lahko izgleda prav simpatično, ali pa povsem odbijajoče in nezanimivo. Od nedostopnežev, do tistih s strtimi srci in nezmožnostjo ponovnega zaupanja v nežnejši spol, do "playerjev", vendar pa hkrati nobenega ne bi morala natančno opredeliti ali metati v isti koš, saj ima vsak svoje odtenke prednosti in slabosti.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Razlike zagotovo obstajajo v nekih življenjskih prepričanjih in izkušnjah, ki so jih izoblikovale, gre le za generacijo vojnih otrok, česar naša ne pozna. Fantom naše generacije če malo posplošim je bilo zagotovo bolj z rožicami postlano, kar pa ni nujno dobra stvar, saj te tudi slabe stvari v življenju lahko naučijo marsikaj dobrega. Če se vprašanje nanaša, na razlike med generacijama v smislu, kako se današnji moški obnašajo do žensk, sicer ne morem ravno podati odgovora iz prve roke, saj ne vem, kakšna sta bila oče in dedek do žensk, slika o gentlemanih, ki odpirajo vrata in plačujejo večerje pa verjetno ostaja iz hollywoodskih filmov in ne iz zgodb, ki jih je babica pravila o zmenkih z dedkom.

V: Kaj misliš, da je krivo za spremembe pri moških?

O: Dejavnikov je ogromno, od višje stopnje izobrazbe, (ne)služenja vojaškega roka, življenja pri starših, brezposelnosti, dobe interneta in tehnološkega napredka.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Kot nekaj, kar bi moralo že od nekdanj veljati.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Zanesljiv, razgledan, finančno in fizično sposoben, prijazen, zvest, s smislom za humor in širokimi rameni, (smeh).

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Med moškimi, ki jih poznam, je takšnih nekje 5%.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Ne bi rekla, da je do tega prišlo povsod, še vedno se najdejo moški, ki jim je vseeno za svoj videz, prav tako ne mislim, da so se moški prejšnjih generacij požvižgali na svoj videz. Se mi pa zdi, da so fantje v bolj urbanem okolju nekoliko bolj podvrženi pritisku, da morajo biti vedno urejeni, saj se dekleta ne sprijaznijo s prvim, ki jim nameni pozornost, ampak so malo bolj izbirčne.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Verjetno zaradi vzgoje da, saj je v novi generaciji nekoliko več maminih sinkov, kot prej, ko so bili moški prej primorani poskrbeti sami zase.

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Poznam nekaj posameznikov, ki bi jim lahko prilepili to oznako, vendar se v to nikoli nisem poglobljala dovolj. S trendom oprizetih hlač, majic z globokimi v-izrezi, popolno oblikovanimi pričeskami in obrvmi, danes na prvi pogled ne ločiš niti straighta od homoseksualca.

Priloga K: Intervju, sogovornica Mira, 30 let

V: Se ti zdi, da so vsi moški isti?

O: Se razlikujejo, samo ženske vedno navelečmo nase ene in iste tipe.

V: Če jih lahko razlikuješ, na kaj bi jih razdelila?

O: Na mačote, ki še kar žurajo, na tiste ki bi že pri 20-ih imeli otroke in družine pa na neko sredino vmes, ki se mi zdi, da sicer rabi preveč časa da ve, kaj bi rad v življenju.

V: Se ti zdi, da se moški skozi generacije spreminjajo?

O: Se precej razlikujejo, ja. Ta stara šola, starejša generacije so bile bolj orientirane v družino, bolj so imeli idejo, da je moški glava družine in da mora poskrbet za streho nad glavo. Da ženska pa naj bi bila doma, pazila otroke in skrbela za gospodinjstvo. To opažam pri babici in dedku, pa ne da bi bilo zato kaj manj spoštovanja, ampak vloge so jasno določene. Moški so bili glavni, ženske so skrbele za dom, na koncu pa je obveljala le njihova beseda, ker so nosili denar domov. Pri mojem očetu pa so še zmeraj težili k tem patriarhalnem sistemu in poskušali so to doseči tudi sami. Samo so ženske vedno bolj bile samostojne, imele svoj denar, svojo služno in se enostavno niso zadovoljile s tem kar so se prej. Generacija mojega očeta se je po moje kar malo izgubila, ker njihova vloga moškega v današnjem svetu ni ista kot je bila prej. Ta novejša generacija pa se mi zdi, da je bolj sprijaznjena s tem. Samo bolj kot poslušam današnje moške so nesrečni, ker ženske bi vse kariero, nobena več ne razmišlja do poznih tridesetih, da bi imela otroka. Se mi zdi, da je danes veliko težje za moške kot je bilo včasih, je pa veliko lažje za ženske.

V: Se moški več udeležujejo danes v vzgoji otroka in gospodinjskih delih?

O: Se bolj, ampak neradi. So prisiljeni, ampak se bo šele čez čas zares spremenilo. Moški so fizično močnejši in bodo zato težja dela vedno oni opravljali. Pa tudi vzgajani še niso tako, da bi to z lahkoto sprejemali.

V: Jih zato vidiš kot bolj feminizirane?

O: Ne, ne bi tako rekla. Zame je to pravo moško dejanje, ne izgubi svoje moškosti, ampak ko naredi nekaj si jo le še krepí.

V: Kakšen pa je zate pravi moški?

O: Samozavesten, spoštljiv, pripravljen pomagat, emocionalen, čustveno inteligenten, tak, ki misli, da če bo doma kaj naredil, da ne vidi, da bo konec sveta. Sicer zelo malo takšnih poznam, bi jih lahko naštel na prste ene roke. Ostali pa pač spadajo v rang stare izgubljene generacije, ki teži k patriarhalnem sistemu, žena pa otroci so za okras.

V: Moški dandanes v večji meri skrbijo za svojo zunanjo podobo. Kako ti to dojemáš?

O: Meni se zdi to prav, verjetno so bili v to prisiljeni zaradi nas, žensk, ker smo kar naenkrat samozadostne in z nečem kot je denar nas niso več mogli fascinirati. Pa so se po moje začeli zato z izgledom ukvarjat. Se mi zdi, da generalno gledano ni veliko moških takih, ki bi v kopalnici preživeli več časa kot ženske, ampak je pa določen krog takih moških, ki to delajo.

V: Se ti zdi to feminizirano?

O: Ja pa ne. Kot dejanje samo je zagotovo feminizirano, ampak po drugi strani pa je to zgolj neko sredstvo za to, da jih ženske bolj opazimo.

V: Kaj pa misliš, da jih je pripeljalo do tega?

O: Revije, tudi drugi mediji ter ne nazadnje prav ženske.

V: Kakšne podobe moških največ reprezentirajo mediji?

O: Če gledam sta samo dve vrsti, mogoče delam krivico. Ene maš sivolase šarmerje kakor je George Clooney, večni samci, potem pa imaš vse tiste malo bolj poženščene, v reklamah.

Priloga L: Intervju, sogovornica Nataša, 23 let

V: Se ti zdi, da se moški med seboj razlikujejo ali so vsi isti?

O: Niso vsi moški isti. Mislim, da sta glavna tipa moških pravi moški in mamin sinko, razlikujeta pa se predvsem glede na stopnjo samostojnosti, glede na finančno (ne)odvisnost od staršev in glede na odnos do žensk.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Da, naši dedki in očetje so hitreje postali samostojni, bili so manj odvisni od družine kot fantje naše generacije. Dedki in očetje se tudi bolje znajdejo pri manjših popravilih elektronskih naprav, avtomobilov kot današnji fantje.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Podaljševanje šolanja in spremenjena vzgoja, starši sinove danes bolj razvajajo, kot so jih včasih. Po moje je to še najbolj krivo za te spremembe.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Dokler oče pri vzgoji otroka ne poseže v porodniški dopust mame, se mi zdi to še pravo moško dejanje. Feminizirano se mi zdi to, da je oče na porodniškem dopustu in skrbi za otroka, mama pa hodi v službo. Ostala povečana skrb za vzgojo otroka pri očetih se mi ne zdi sporna in je moško dejanje.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Po mojem mnenju si takšno oznako zasluži moški, ki hodi v službo, ima ambiciozne cilje v življenju, stremi k temu, da čim več ustvari sam, brez pomoči staršev in ima korekten in spoštljiv odnos do vseh žensk, mame, sestre, punce ...

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Takšnih poznam zelo malo, večina namreč zavlačuje s šolanjem dokler lahko, živi pri starših in se pozno osamosvoji, poleg tega pa večina željo po ustvarjanju lastne družine dobi zelo pozno.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Mene to ne moti, dokler se moški s svojim videzom ne ukvarja več kot z ostalimi stvarmi v življenju, kot na primer s službo, šolo. Do tega je prišlo zaradi medijev in marketinških vplivov velikih podjetij, ki so pri moških umetno ustvarila potrebo po pretirani higieni in skrbi za kožo, mlad izgled. Enako kot ženske tudi novodobni moški stremijo k nekemu idealu iz revij.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Moški so v večji meri feminizirani, ker se bolj posvečajo hišnim opravilom, kuhanju, vzgoji otrok ... V primerjavi z dedki in očeti, današnji moški večji del svojega zaslužka namenijo kozmetiki in oblačilom. Do tega je prišlo, ker je vloga ženske v družbi postala drugačna – danes skoraj vsaka mama hodi v službo in ni več finančno odvisna od moža. Pri domačih opravilih ji mora zaradi službe pomagati mož.

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš?

O: Metroseksualci pretirano skrbijo za svoj videz, v nekaterih pogledih se približajo ženskemu odnosu do telesa in izgleda. Težko bi ocenila, ali je takšnih moških veliko. Jih je pa vedno več.

Priloga M: Intervju, sogovornica Sara, 27 let

V: Ali so lahko strinjaš s pogosto slišano fraz, da so vsi moški isti?

O: Ne. Še vedno obstajajo razlike med moškimi, tako kot seveda tudi med ženskami. Poznam veliko odločnih moških, ki stojijo za tistim, kar hočejo doseči, kot tudi take, bolj feminilne. Predvsem pa jih ne bi metala v isti koš, ker smo individuumi in je vsak pač zgodba zase.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Odgovornost, zrelost, moškost – današnji fanti se mi zdijo preveč feminizirani in sploh nimajo prave moške energije; vsaj moji vrstniki ne. Dostikrat se izkaže, da so se poistovetili s tem, kar se je nekoč pričakovalo za žensko, in obratno.

V: Kaj pa misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Emancipacija žensk, kultura, moda, ...

V: Moški se danes veliko bolj udejstvujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Feminizirano, a vseeno me ne moti.

V: Kakšen je zate pravi moški? Kakšne karakteristike mora imeti, da si zasluži takšno oznako?

O: Karakter, predvsem v smislu odločnosti, vodilno vlogo, moč, karizmo.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Lahko bi rekla, da jih je kar nekaj v moji družbi.

V: Kakšen pa je sodoben moški?

O: Tak, ki se zave svoje vloge, pri čemer pa se zna spopasti tudi žensko.

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Me ne moti, čeprav sama takega moškega ne bi imela. Mislim, da je to povezano s pridobivanje pravic žensk in vse večjo vlogo le-teh v današnji, sodobni družbi.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: So, kar se kaže v stilu, oblačenju, obnašanju, vlogi v družbi. Morda je vpliv medijev še največji povzročitelj teh sprememb pojav subkultur pri čemer bi rada opozorila na primer na hipsterstvo.

V: Ali poznaš metroseksualce? Kaj lahko o njih poveš? Ali je veliko takšnih moških?

O: Osebno jaz jih ne poznam, a se mi zdi, da jih je čedalje več.

Priloga N: Intervju, sogovornica Tereza, 22 let

V: Ali bi lahko vse moške vrgla v isti koš ali se med seboj razlikujejo?

O: Ne, seveda, da ne. Tipizirat moške je zelo težko, ampak če jih že moram bi rekla, da prepoznavam tiste ambiciozne moške, ki brez problema navežejo stik z žensko, potem pa še tiste mamine moške, ki se ne osamosvojijo mamine oskrbe in so pač taki, razvajeni.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Seveda, generacije se skozi čas spreminjajo. Glavna razlika, ki je v ospredju je zagotovo, da mame preveč zavijajo današnje fante v vatko. Ženske so se na primer spremenile in osamosvojile medtem, ko pa moški kar nazadujejo pri osamosvojitvi.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Ni takega pomanjkanja kot včasih, današnji fantje niso primorani, da gredo v vojsko ali delat v zelo mladih letih. So dosti bolj privilegirani v določenih zadevah kot pa njihovi predniki.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Zagotovo je to zame kot pravo moško dejanje.

V: Kakšen je zate pravi moški?

O: Samosvoj, s svojimi cilji, vizijami, močen na psihičnem nivoju, ampak ko pride do svoje ženske mora bit čustven. Pomaga pri hiši, se ukvarja z otroci. Pa kavalir mora bit, da zna z ženskami pač.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Svojega (smeh) in pa mogoče tri njegove prijatelje.

V: Kakšen se ti zdi sodoben moški?

O: Šarmanten, čustven, pozoren, s stilom in urejen. To so v bistvu ključni vidiki današnjega sodobnega moškega. Pa za razliko od prej iščejo mogoče pametnejše ženske, ne več gospodinje, tiste, ki uporabljajo svoje možgane in se ne ukvarjajo toliko z lepoto in stasom.

V: Se pa danes moški toliko bolj za ukvarjajo s svojim videzom, kakšen pa je tvoj pogled na to?

O: Se ne strinjam, tudi včasih so se zelo ukvarjali s svojim videzom. Mogoče kakšno obdobje medtem ne... Zdi se mi, da to ni nič slabega, seveda do neke meje. S tem pokaže, da mu ni vseeno za svoj videz in željo po impresioniranju ženske s svojim stasom pač.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani?

O: Ženske iščejo moške, ki izgledajo pametnejši in lepši, za njihovo finančno stanje pa se ne zmenijo več toliko kot nekoč, saj so danes samostojne in same služijo denar. Mogoče smo do neke mere tudi ženske krive za to feminizacijo. Želimo moškega, ki nam bo pustil, da smo samosvoje, a po drugi strani iščemo nekoga, ob kom se počutimo varne. Želimo vse vajeti v naših rokah, dokazat, da zmoremo, s tem pa so se tudi moški spremenili, ugaja jim, da ni več prvinski nagon skrb za družino.

Priloga O: Intervju, sogovornica Urška, 23 let

V: Ženske pogosto uporabljajo frazo: "Vsi moški so/ste isti." Ali se s to trditvijo strinjaš?

O: Ne. Moške ločim glede na obnašanje oziroma karakteristike kot so: prijazen/nesramen, spoštljiv/nespoštljiv, tak ki rad pomaga/lenuh.

V: Če pogledaš svojega dedka, očeta in potem fante naše generacije. Ali obstajajo razlike med njimi?

O: Največja razlika je v disciplini. Naši dedki so bili vzgojeni tako, da so bili pripravljeni oziroma so pripravljeni poprijeti za delo. Za fante naše generacije pa je značilno več pregovarjanja, ter predvsem manj dela. Po drugi strani pa so naši dedki zelo malo pomagali pri hišnih opravilih, saj naj bi bilo to žensko delo, kar za fante naše generacije ne velja več, saj se le-ti vedno bolj vključujejo pri hišnih opravilih in morda nekako kar prevzemajo dela, ki so včasih veljala za izključno moška.

V: Kaj misliš, da je vplivalo na to, da so se moški spremenili?

O: Menim da ima velik vpliv pri tem predvsem sprememba ženske vloge v družbi, saj postajamo enakovredne moškim. S tem ko so ženske začele hoditi v službe, se je meja med ženskimi in moškimi opravili nekoliko zbrisala.

V: Moški se danes veliko bolj udeležujejo tudi pri vzgoji otroka. Kako ti to občutiš - kot pravo moško dejanje ali kot feminizirano?

O: Menim da je to pravo moško dejanje, ki s tem vzpostavi močnejšo vez tako z otrokom, kot tudi ženo.

V: Kakšen je zate pravi moški? Kakšne karakteristike mora imeti, da si zasluži takšno oznako?

O: Spoštljiv do žensk, prijazen, delaven, samozavesten, zvest, ambiciozen.

V: Koliko takšnih pa dejansko poznaš?

O: Malo.

V: Kakšen je sodoben moški, opiši njegove karakteristike ...

O: Nekoliko len, ne ambiciozen, nezvest

V: Moški se danes veliko več posvečajo sebi, svojemu videzu, obleki, frizuri ... temu, kar je bilo včasih rezervirano za ženske ... Kakšen je tvoj pogled na to?

O: Menim da nekateri moški preveč časa posvečajo sebi in svojemu videzu, kar zna biti nekoliko odbijajoče. Razlog za to vidim v idealih, popolnih postava, ki so splošno znani in s katerimi smo nekako obsedeni.

V: Se ti zdi, da so moški danes v večji meri feminizirani, v čem se to kaže in zakaj je do tega prišlo?

O: Da. To se kaže z velikim obiskom fitnes centrov, solarijev, kot tudi uporabo različne kozmetike. Do tega je prišlo zaradi obsedenosti z lepoto.